

ชุดความรู้เพื่อยุติการใช้ภาษาเกลียดชัง และพฤติกรรมระรานบนโลกออนไลน์ ต่อคนหลากหลายทางเพศ

สำหรับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

สุชาดา ทวีสิทธิ์ นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ ชิตปภพ ประเสริฐไพฑูรย์

ชุดความรู้เพื่อยุติการใช้ภาษาเกลียดชังและพฤติกรรมระราน
บนโลกออนไลน์ต่อคนหลากหลายทางเพศ
สำหรับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

สุชาดา ทวีสิทธิ์ นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ ชิตภพ ประเสริฐไพฑูรย์

ISBN (e-book) 978-616-443-661-9

สนับสนุนโดย กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
2564

**ชุดความรู้เพื่อยุติการใช้ภาษาเกลียดชังและพฤติกรรมระรานบนโลกออนไลน์
ต่อคนหลากหลายทางเพศ สำหรับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา**

สุชาดา ทวีสิทธิ์

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ

จิตปภพ ประเสริฐไพฑูรย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ชุดความรู้เพื่อยุติการใช้ภาษาเกลียดชังและพฤติกรรมระรานบนโลกออนไลน์ต่อ
คนหลากหลายทางเพศสำหรับครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา./สุชาดา
ทวีสิทธิ์, นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ และ จิตปภพ ประเสริฐไพฑูรย์. - พิมพ์ครั้งที่ 1.

- นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2565.

(เอกสารทางวิชาการ/สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ;
หมายเลข 568)

ISBN (e-book) 978-616-443-661-9

1. การคุกคามทางอินเทอร์เน็ต. 2. การคุกคามทางเพศ. 3. ความหลากหลายทาง
เพศ. I. สุชาดา ทวีสิทธิ์.

II. นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. III. จิตปภพ ประเสริฐไพฑูรย์. IV. มหาวิทยาลัยมหิดล.
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. V. กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. VI.
ชื่อชุด.

HV6773.15.C94 ข613 2565

พิมพ์ครั้งที่ 1 2565 @สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ออกแบบปก ธนวัฒน์ ปัญญานันท์

จัดรูปเล่มโดย ธนวัฒน์ ปัญญานันท์

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ (02) 441-0201-4, 441-9666

โทรสาร (02) 441-9333

e-mail: directpr@mahidol.ac.th

website: <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>

ประวัติผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ทวีสิทธิ์ เป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จบปริญญาเอกสาขามานุษยวิทยาวัฒนธรรม จากสหรัฐอเมริกา สอนหนังสือและเป็นกระบวนกรด้านเพศศึกษา สถิติศึกษา เพศภาวะศึกษา เพศวิถีศึกษา มีความเชี่ยวชาญในการวิจัยประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิง เด็ก และประชากรกลุ่มชายขอบหลากหลายกลุ่ม

ดร.นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ จบการศึกษาปริญญาเอกสาขาบริหารสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มีความเชี่ยวชาญในการวิจัยประเด็นเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา วัฒนธรรมทางเพศ เควียร์ศึกษา แนวคิดทฤษฎีร่วมสมัย

ชิตภพ ประเสริฐไพฑูรย์ นักศึกษาปริญญาเอก สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จบการศึกษาปริญญาโทสาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นรองประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทส่องสื่อ มีเดีย แลป จำกัด และอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย มีความเชี่ยวชาญประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสาร สื่อสารมวลชน สื่อออนไลน์ วัฒนธรรมร่วมสมัย การกลั่นแกล้งและความรุนแรง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
แนะนำหลักสูตร	2
1. ความสำคัญของหลักสูตร	2
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	3
3. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังการเรียนรู้	4
4. แบบประเมินตัวเองก่อนการเรียนรู้	4
5. โครงสร้างหลักสูตร	5
หน่วยที่ 1: ตัวตนทางเพศของเรา	7
1.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	7
1.2 เรื่องเพศที่มีมากกว่าหนึ่งมิติ	7
1.3 เพศสรีระ/เพศกำเนิด	8
1.4 เพศภาวะ	10
1.5 เพศวิถี	11
1.6 คำถามท้ายบท	12
1.7 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	12
หน่วยที่ 2 ะบอบสองเพศที่ครอบคลุมโลก	13
2.1 วัตถุประสงค์	13
2.2 เพศในวันนี้ของเราเป็นอย่างไร	13
2.3 เพศ ‘ไม่นิ่ง’	14
2.4 คำถามท้ายบท	15
2.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	15

หน่วยที่ 3 เพศที่หลากหลาย	17
3.1 วัตถุประสงค์	17
3.2 บทนำ	17
3.3 โซจี (SOGIES) คืออะไร	18
3.4 กลุ่มเฉพาะในความหลากหลาย	18
3.5 “LGBTQIN+” หมายถึงใครบ้าง	19
3.6 เครียร์ อินเตอร์เซ็กส์ และนอนไบนารี	19
3.7 คนข้ามเพศ: ‘ทรานส์วูแมน’ และ ‘ทรานส์แมน’	21
3.8 คำถามท้ายบท	22
3.9 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	23
หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมของคนหลากหลายทางเพศ	24
4.1 วัตถุประสงค์	24
4.2 คำเรียกบุคคลหลากหลายทางเพศ	24
4.3 เข้าถึงวัฒนธรรมหลากหลายทางเพศผ่านคำศัพท์	25
4.4 ตารางคำศัพท์ภาษาอังกฤษและคำแปลภาษาไทยเกี่ยวกับ ความหลากหลายทางเพศ	25
4.5 คำถามท้ายบท	31
4.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	32
หน่วยที่ 5 อคติทางเพศและการทำความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ	33
5.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	33
5.2 อคติทางเพศ	33
5.3 รูปแบบความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนหลากหลายทางเพศ	34
5.4 เยาวชนหลากหลายทางเพศเป็น ‘เหยื่อ’ ของอคติทางเพศ	38
5.5 คำถามท้ายบท	39
5.6 เอกสารค้นคว้าเพิ่มเติม	39

หน่วยที่ 6 รู้จักโลกออนไลน์ของเด็กไทย	40
6.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	40
6.2 ลักษณะของโลกออนไลน์	40
6.3 การใช้เวลาบนโลกออนไลน์ของเด็กไทย	41
6.4 คำถามท้ายบท	43
6.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	43
หน่วยที่ 7 การรังแก/ระรานกันทางออนไลน์	44
7.1 วัตถุประสงค์	44
7.2 ความหมายของการรังแก	44
7.3 รูปแบบของการรังแก	44
7.3 สถานการณ์การรังแก/ระรานที่พบในเด็ก/เยาวชนไทย	45
7.4 ความหมายของการรังแก/ระรานทางออนไลน์	46
7.5 รูปแบบพฤติกรรมการรังแกทางออนไลน์	47
7.6 การรังแกทางออนไลน์ในเด็กและเยาวชนไทย	48
7.7 รูปแบบของพฤติกรรมการรังแกทางออนไลน์ของเด็กไทย	49
7.8 คำถามท้ายบท	50
7.9 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	50
หน่วยที่ 8 การรังแกคนหลากหลายทางเพศในโลกออนไลน์	51
8.1 วัตถุประสงค์	51
8.2 สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	51
8.3 รูปแบบการรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศที่พบบ่อยในสื่อออนไลน์	52
8.4 การให้ความรู้ที่ถูกต้องเรื่องพฤติกรรมที่เข้าข่ายการรังแกในสื่อออนไลน์	58
8.5 คำถามท้ายบท	60
8.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	60

หน่วยที่ 9 ผลกระทบจากการถูกรังแกออนไลน์	61
9.1 วัตถุประสงค์	61
9.2 เกิดอะไรขึ้นบ้างกับ ‘ผู้ถูกรังแก’ และ ‘ผู้รังแกคนอื่น’	61
9.3 บทบาทของครูและผู้ปกครอง	62
9.4 คำถามท้ายบท	64
9.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	64
หน่วยที่ 10 ข้อมูลการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของ บุคคลหลากหลายทางเพศ	65
10.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้	65
10.2 การรังแก/ระรานออนไลน์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน	65
10.3 กฎหมายไทยที่เอาผิดผู้มีพฤติกรรมรังแก/ระรานผู้อื่นออนไลน์	68
10.3.1 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, มาตรา 328, มาตรา 393, มาตรา 397, และ มาตรา 392	68
10.3.2 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560	68
10.4 คำถามท้ายบท	69
10.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	69
หน่วยที่ 11 บทบาทของสถานศึกษาและครูในการยุติการรังแก นักเรียนหลากหลายทางเพศ	70
11.1 วัตถุประสงค์	70
11.2 แนวทางป้องกันและยุติการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศ	70
11.3 การประเมินนโยบายความหลากหลายในโรงเรียน (diversity policies in schools)	77
11.4 คุณสมบัติของครูที่ดีในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ	79
11.5 คำถามท้ายบท	81
11.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	81

หน่วยที่ 12 การรับมือพฤติกรรมรังแกทางออนไลน์อย่างเหมาะสม	82
12.1 วัตถุประสงค์	82
12.2 การสอนให้นักเรียนรู้จักป้องกัน รับมือ และไม่ทำพฤติกรรมรังแกบุคคลอื่นทางออนไลน์	82
12.3 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภายในโรงเรียน	83
12.4 เทคนิคการพัฒนาสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ที่เคารพความหลากหลายทางเพศ	84
12.5 คำถามท้ายบท	85
12.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม	85

คำนำ

ชุดความรู้เพื่อยุติการใช้ภาษาเกลียดชังและพฤติกรรมระรานบนโลกออนไลน์
ต่อคนหลากหลายทางเพศ สำหรับ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผลผลิต
ของโครงการ “การพัฒนาชุดความรู้ออนไลน์สำหรับบุคลากรด้านการศึกษาเพื่อยุติการ
สร้างวาทกรรมเกลียดชังในสื่อออนไลน์ที่กระทำต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ” ซึ่งเป็น
โครงการที่มีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา เนื้อหาในชุดความรู้นี้นำมาจากการศึกษา
สังเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยออนไลน์ และผลการวิจัยภาคสนามทั้งเชิงปริมาณและ
เชิงคุณภาพ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่สนับสนุน
งบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการ และการเผยแพร่ชุดความรู้ในรูปแบบของออนไลน์
และหนังสือ ขอขอบคุณสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุน
การดำเนินโครงการนี้มาอย่างต่อเนื่อง และขอขอบคุณคุณคุณหทัยรัตน์ สุตา ที่ร่วม
เป็นกระบวนการกับคณะผู้จัดทำ ในการนำชุดความรู้ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้
อบรม ครู อาจารย์ และนักการศึกษา ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นเนื้อหาฉบับสมบูรณ์ที่บรรจุ
อยู่ในชุดความรู้เล่มนี้

แนะนำหลักสูตร

1. ความสำคัญของหลักสูตร

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างการตระหนักรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของมนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความหลากหลายทางเพศ เพศภาวะ และเพศวิถี การแสดงออกในพฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึก และอัตลักษณ์ทางเพศของเยาวชนในสถานศึกษามีความแตกต่างหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ผ่านมา ทำให้เกิดตัวตนทางเพศที่แตกต่างไปจากชายและหญิงทั่วไป สังคมอาจจะรับรู้ตัวตนของพวกเขาในฐานะ เกย์ กะเทย ทอม ดี หรือบุคคลข้ามเพศ ประกอบกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในสื่อออนไลน์ที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้เยาวชนสามารถเรียนรู้การแสดงตัวตนทางเพศในแบบที่ตนเองต้องการได้ง่าย เงื่อนไขเหล่านี้ อาจสร้างผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบได้ในเวลาเดียวกัน ผลกระทบในเชิงบวก คือการเปิดกว้างของพื้นที่เรียนรู้ใหม่ๆ ที่เยาวชนสามารถแสดงตัวตนทางเพศในสื่อออนไลน์กับกลุ่มเพื่อนที่มีความรู้สึกและตัวตนทางเพศในแบบเดียวกัน ผลกระทบในเชิงลบ คือ การถูกกลั่นแกล้งรังแกจากกลุ่มคนที่รู้สึกไม่ชอบและมีอคติที่แสดงออกด้วยภาพและภาษาที่ไม่สุภาพ บ่งบอกถึงการดูหมิ่นเหยียดหยาม และส่งผลให้เยาวชนที่มีอัตลักษณ์ต่างไปจากชายหญิงได้รับความอับอายและรู้สึกขาดความมั่นใจในตนเอง ดังนั้น พื้นที่ในสื่อออนไลน์จึงเป็นดาบสองคม

ภาระหน้าที่สำคัญของบุคลากรทางการศึกษา คือการเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนและนักเรียนในความรับผิดชอบของตนมีความรู้และความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ พร้อมทั้งต้องมองเห็นปัญหาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชนในมิติต่างๆ สำหรับในประเด็นเพศภาวะและเพศวิถีซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญในโลกปัจจุบัน บุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งเหล่านี้อย่างรอบด้านเพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับความหลากหลายในการแสดงตัวตนทางเพศของเยาวชน หลักสูตรนี้จึงมุ่งหวังให้บุคลากรทางการศึกษามีทักษะที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ การเคารพความเป็นมนุษย์ และ

การจัดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกเยาวชนที่เป็นกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (เกย์ กะเทย หอม ดี) ในสถานศึกษาทั้งในพื้นที่สาธารณะในชีวิตประจำวันและสื่อสังคมออนไลน์

เป้าหมายสำคัญของหลักสูตรนี้ คือ การเปลี่ยนแปลง ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็น “ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์” ซึ่งมีความพร้อมทั้งในเรื่องความรู้ เทคนิควิธีการ ทักษะ และ การเป็นผู้นำเพื่อป้องกันและยุติการแสดงอคติและการรังแกเยาวชนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่ต่างไปจากชายหญิงที่สังคมคาดหวัง เช่น เกย์ กะเทย หอม ดี และบุคคลข้ามเพศ ทั้งนี้ ในปัจจุบัน การเรียนรู้เกี่ยวกับเพศภาวะและเพศวิถียังคงอยู่ในวงจำกัด ทำให้บุคลากรทางการศึกษาไม่สามารถเข้าใจเงื่อนไข สถานการณ์ และกระบวนการที่ซับซ้อนของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ การสร้างอคติ ความรุนแรง และการแบ่งแยกกีดกันที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนที่เป็นกลุ่มเพศที่หลากหลายในสถานศึกษา หลักสูตรนี้จึงเป็นประตูสำคัญที่จะนำบุคลากรทางการศึกษาเข้ามาเรียนรู้และทำความเข้าใจปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดกลุ่มเครือข่ายบุคลากรทางการศึกษาที่มีความพร้อมสามารถคิดและสร้างวิธีการใหม่ๆ ในการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้ที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- 1) ให้ผู้เรียนมีความรู้ และปรับฐานความเข้าใจเรื่องเพศของตนเอง
- 2) ให้ผู้เรียนตระหนักและเท่าทันอคติทางเพศของสังคมและตัวเอง
- 3) ให้ผู้เรียนเข้าใจว่าถึงสาเหตุและรูปแบบของพฤติกรรมรังแก/ระรานบุคคลหลากหลายทางเพศทั้งในโลกออนไลน์และนอกโลกออนไลน์
- 4) ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลากหลายทางเพศที่ถูกรังแก/ระรานในโลกออนไลน์
- 5) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม อีกทั้งมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อนักเรียนหลากหลายทางเพศ เพื่อป้องกันและยุติการรังแก/ระรานที่มีกลุ่มนักเรียนหลากหลายทางเพศเป็นเป้าหมายในทุกช่องทาง

3. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังการเรียนรู้

- 1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของมนุษย์ในมิติเรื่องเพศ เพศภาวะ และ เพศวิถี
- 2) ผู้เรียนมีความตระหนักในอคติที่มีต่อนักเรียนหลากหลายทางเพศที่นำไปสู่การรังแก/ระราน
- 3) ผู้เรียนสามารถสร้างเนื้อหาบทเรียน และนำไปใช้สอน ถ่ายทอด หรือจัดกิจกรรมกับนักเรียนได้
- 4) ผู้เรียนสามารถออกแบบบรรยากาศโรงเรียนที่เป็นมิตร และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยป้องกันและยุติพฤติกรรมกรังแก/ระราน นักเรียนหลากหลายทางเพศ

4. แบบประเมินตัวเองก่อนการเรียนรู้

คุณคิดว่าการกระทำทางออนไลน์ในแต่ละข้อต่อไปนี้ เป็นการรังแก/ระรานบุคคลหลากหลายทางเพศหรือไม่เป็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่เลือกตอบ	เป็น	ไม่เป็น
1. โพสต์/แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลหลากหลายทางเพศโดยไม่ได้ขออนุญาตเจ้าของตัวก่อน		
2. โพสต์/แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลหลากหลายทางเพศ เพื่อทำลายชื่อเสียง/ภาพลักษณ์ของเขา		
3. ส่งข้อมูลเรื่องเพศสัมพันธ์/ภาพโป๊ ไปให้บุคคลหลากหลายทางเพศโดยที่เขาไม่ได้ขอ		
4. โพสต์/แชร์ข้อความล้อเลียนรูปร่าง/หน้าตาของบุคคลหลากหลายทางเพศ		
5. โพสต์/แชร์ข้อความประจานบุคคลเพราะสงสัยว่าเขาเป็นหลากหลายทางเพศ		
6. โพสต์/แชร์ข้อความล้อเลียนพฤติกรรมทั่วไปของบุคคลหลากหลายทางเพศ		

7. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความประจาน/ล้อเลียนเรื่องเพศสัมพันธ์ของบุคคลหลากหลายทางเพศ		
8. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความข่มขู่ว่าจะทำร้ายบุคคลหลากหลายทางเพศ		
9. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความเชิงอบรมสั่งสอนบุคคลหลากหลายทางเพศเพื่อให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นเพศโดยกำเนิดของเขา		
10. โพสต์/แชร์รูปอาวูร เช่น มีด ปืน เพื่อข่มขู่บุคคลหลากหลายทางเพศ เพราะไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา		
11. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความไปข่มขู่จะทำร้ายบุคคลหลากหลายทางเพศเพราะว่าไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา		
12. โพสต์/แชร์ข้อความว่าจะข่มขืนบุคคลหลากหลายทางเพศเพราะว่าไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา		
13. สวมรอยหรือปลอมตัวบนอินเทอร์เน็ตเป็นบุคคลอื่นที่เป็นคนหลากหลายทางเพศจนทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหาย		
14. เกาะติด อินสตราแกรม ไลน์ ยูทูบ ฯลฯ ของบุคคลหลากหลายทางเพศ โดยโพสต์/แชร์ข้อความที่สร้างความรำคาญ หรือความหวาดกลัวให้กับเขา		

5. โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรออนไลน์นี้มีเนื้อหาการเรียนรู้ ทั้งหมด 12 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- หน่วยที่ 1 ตัวตนทางเพศของเรา
- หน่วยที่ 2 ระบอบสองเพศที่ครอบงำโลก
- หน่วยที่ 3 เพศที่หลากหลาย
- หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมของคนหลากหลายทางเพศ
- หน่วยที่ 5 อคติทางเพศและการทำความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ
- หน่วยที่ 6 รู้จักโลกออนไลน์ของเด็กไทย

หน่วยที่ 7 การรังแก/ระรานกันทางออนไลน์

หน่วยที่ 8 การรังแกคนหลากหลายทางเพศในโลกออนไลน์

หน่วยที่ 9 ผลกระทบจากการถูกรังแกออนไลน์

หน่วยที่ 10 ข้อมูลการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของบุคคลหลากหลายทางเพศ

หน่วยที่ 11 บทบาทของสถานศึกษาและครูในการป้องกันและยุติการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศทางออนไลน์

หน่วยที่ 12 การรับมือพฤติกรรมรังแกทางออนไลน์อย่างเหมาะสม

หน่วยที่ 1

ตัวตนทางเพศของเรา

1.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจเรื่องระบอบสองเพศที่ครอบงำสังคม

1.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจเพศทั้ง 3 มิติ คือ เพศสรีระ เพศภาวะ และเพศวิถี

1.1.3 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเท่าทันว่าเพศเป็นสิ่งสร้าง หรือผลผลิตของสังคมวัฒนธรรม

1.2 เรื่องเพศที่มีมากกว่าหนึ่งมิติ

เพศถูกใช้เป็นระบบจำแนกประชากรมายาวนาน เช่นเดียวกับ วัย/อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา อาชีพ การศึกษา เศรษฐกิจ ถิ่นที่อยู่ เป็นต้น การจำแนกประชากรตามคุณลักษณะดังที่กล่าวมา เป็นที่มาของสำนึกในตัวตนหรืออัตลักษณ์ของเรา ซึ่งคนๆ หนึ่งไม่ได้มีแค่อัตลักษณ์เดียว คำว่า ‘อัตลักษณ์’ หมายถึง ความตระหนักรู้ว่าตัวเราคือใคร และสามารถบอกกับคนอื่นได้ว่าเราเป็นใคร เช่น เราทราบว่าเราเป็นเพศอะไร เป็นเด็ก หรือเป็นผู้ใหญ่ เป็นคนจน หรือคนรวย เป็นชาวพุทธ หรือไม่ใช่ เป็นหญิง หรือเป็นชาย หรือไม่ใช่ทั้งสองอย่าง เป็นต้น เพศถูกสร้างขึ้นมาโดยสังคมและทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์เรา สังคมใช้วิธีการจัดการพลเมืองด้วยวิธีจำแนกคนตามอัตลักษณ์เพศ ทั้งนี้เพื่อจัดการความสัมพันธ์ในสังคมซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรอำนาจ และทรัพยากร

อัตลักษณ์เพศ หมายถึง การรับรู้ตัวตนของเราด้านเพศว่าเรามีเพศอะไร ตัวตนทางเพศของเราเป็นสิ่งที่กำหนดประสบการณ์ชีวิต บุคลิกภาพ พฤติกรรม กริยาท่าทางการแต่งกาย วิธีการพูด วิธีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น บทบาททางสังคม รวมทั้งการแสดงออกในเรื่องความรัก ความปรารถนา และรสนิยมทางเพศสัมพันธ์ ตัวตนทางเพศของเรามีอยู่ด้วยกัน 3 ด้าน คือตัวตนที่เป็น เพศสรีระ เพศภาวะ และ เพศวิถี นัยย่อหมายถึงความ

ว่าตัวตนทางเพศของเรามีการผสมผสานทั้งส่วนที่เป็น ร่างกาย (body) สังคม (society) และอารมณ์ความรู้สึก (emotion) แต่ความแตกต่างของอวัยวะเพศที่มักพบเห็นกันว่ามีอยู่แค่สองลักษณะ จึงถูกนำมาใช้เป็นข้อบ่งชี้ที่ยืนยันว่ามนุษย์นั้นมีเพศแตกต่างกันแค่สองเพศเท่านั้น

ระบบเพศสองขั้ว (หญิงและชาย) หมายถึง ระบบกฎเกณฑ์ กติกา ค่านิยม และบรรทัดฐาน ที่ทำให้หญิงและชายนั้นแตกต่างกันคนละขั้ว เป็นระบบที่สังคมกำหนดและปลูกฝังให้เราเชื่อฝังหัวแบบนั้น ตั้งแต่เกิดจนตายเราถูกสอนว่ามนุษย์ที่สามารถตั้งท้องและผลิตน้ำนมให้ตัวอ่อนดื่มกินได้ คือ เพศหญิง ที่จะต้องถูกขัดเกลาล่อหลอมให้เติบโตไปอย่างมีคุณสมบัติความเป็นหญิง (femininity) ที่หมายรวมถึงความเป็นแม่ด้วย ส่วนมนุษย์ที่สร้างอสุจิได้ คือ เพศชาย ก็จะถูกกล่อมเกล่าให้เติบโตไปมีคุณลักษณะความเป็นชาย (masculinity) ที่ต้องสามารถปกป้องเพศหญิงและตัวอ่อนได้ การสถาปนาระบบเพศสองขั้วทำให้เพศลักษณะอื่นๆ ไม่ถูกยอมรับและไม่มีพื้นที่ในสังคม เนื้อหาในส่วนต่อไปเป็นคำอธิบายตัวตนเพศ 3 ด้าน ของเรา

เรามีตัวตนทางเพศ 3 ลักษณะ

1.3 เพศสรีระ/เพศกำเนิด

เพศสรีระ (sex) หมายถึง เพศที่ถูกกำหนดมาจากลักษณะทางร่างกาย มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตทุกประเภทเกิดมามีลักษณะร่างกายธรรมชาติที่เหมือนกันและที่แตกต่างกัน

ซึ่งการพบลักษณะที่แตกต่างที่สังเกตเห็นได้ทำให้มนุษย์โดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์เกิดการเรียนรู้ที่จะจัดประเภทร่างกายออกเป็นกลุ่มๆ โดยดูจากอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก ต่อมาก็ดูอวัยวะสืบพันธุ์ภายใน โครโมโซม และฮอร์โมน พบว่ามนุษย์และสัตว์มีแบบแผนร่างกาย 2 แบบที่มีลักษณะตรงข้ามกัน คือ เพศหญิง/เพศเมีย และเพศชาย/เพศผู้ แต่การจัดแยกแบบนี้ไม่ได้หมายความว่าร่างกายธรรมชาติแบบอื่นๆ ไม่เคยดำรงอยู่ แต่การดำรงอยู่ของร่างกายที่ผิดแผกไปจาก 2 แบบ ที่ถูกจำแนกไว้ ได้ถูกให้ความหมายว่าเป็นร่างกายที่ ‘ผิดปกติ’ ไปนั่นเอง

ในโลกนี้มีทารกอยู่จำนวนหนึ่งที่เกิดมามีอวัยวะเพศหญิงและอวัยวะเพศชายอยู่ในร่างกายเดียวกัน ทารกประเภทนี้ถูกเรียกว่าเป็น ‘กะเทยแท้’ หรือในภาษาอังกฤษเรียกว่า ‘hermaphrodite’ ส่วนในภาษาบาลีเรียกว่า ‘บัณเฑาะห์’ แล้วก็ยังพบอีกว่ามีทารกที่เกิดมาเป็นอินเตอร์เซ็กซ์ (intersex) และเติบโตขึ้นเป็นคนอินเตอร์เซ็กซ์ที่หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะร่างกายกำกวมหรือไม่ชัดเจนมาตั้งแต่ถือกำเนิด ความกำกวมนั้นอาจปรากฏที่ อวัยวะเพศ ฮอร์โมนเพศ โครโมโซมเพศ รวมทั้งต่อมในอวัยวะสืบพันธุ์ (เช่น รังไข่ ลูกอัณฑะ) เมื่อร่างกายไม่สอดคล้องกับระบบคิดแบบสองเพศของสังคม จึงถูกตัดสินว่า ‘ผิดปกติ’ ทำให้พ่อแม่ของเด็กอินเตอร์เซ็กซ์เหล่านั้น และแพทย์ร่วมมือกันแก้ไขเพศของเด็ก โดยอาจจะใช้วิธีผ่าตัดตัดแปลงอวัยวะเพศของเด็ก หรือใช้วิธีปรับฮอร์โมนในร่างกายเด็ก ตลอดจนอบรมกล่อมเกลาทั้งความคิด อุปนิสัย การแต่งกาย และพฤติกรรม ให้เด็กทารกคนนั้นเติบโตขึ้นมาเป็นเพศหญิง หรือเพศชายตามที่พ่อแม่หรือแพทย์เลือกให้เด็กเป็น กลุ่มบุคคลที่เป็นอินเตอร์เซ็กซ์เมื่อเติบโตขึ้นอาจเกิดความสับสนระหว่างเพศร่างกายกับเพศภาวะของตน พวกเขาอาจจะประสบกับปัญหาการถูกล้อเลียน รังแก รังเกียจ ถูกเลือกปฏิบัติ และถูกรังแกกลั่นแกล้ง ในลักษณะที่ไม่ได้แตกต่างไปจากที่บุคคลหลากหลายทางเพศกลุ่มอื่นๆ ประสบ

ในบางสังคมยอมรับและให้คุณค่าลักษณะอินเตอร์เซ็กซ์ว่าเป็นคุณสมบัติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในคติความเชื่อเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของฮินดู พระศิวะมีปางหนึ่งเป็นทั้งหญิงและชายเรียกว่า “ปางอรรณาริศวร” (ครึ่งหนึ่งเป็นพระศิวะ อีกครึ่งหนึ่งเป็นพระแม่อมา) ซึ่งชาวฮินดูเชื่อว่าพระศิวะปางนี้นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่โลกมนุษย์ ในคติความเชื่อของชาวกรีกโบราณ มีเทพเจ้าที่ชื่อว่า เฮอร์มาฟรอดิตัส (Hermaphroditus) ซึ่งมีร่างกายเป็นทั้งชายและหญิง ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นโบราณมี

ความเชื่อเรื่องเทพอินาริซึ่งไม่มีเพศที่ชัดเจน เป็นชายก็ได้ เป็นหญิงก็ได้ เชื่อว่าเทพอินาริ จะช่วยให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมีความอุดมสมบูรณ์และเจริญงอกงาม ชาวสุเมเรียนในอารยธรรมเมโสโปเตเมียให้การนับถือเทพเจ้าอินันน่าซึ่งมีร่างเป็นทั้งหญิงและชายเช่นกัน

1.4 เพศภาวะ

คำว่า gender (เจนเดอร์) มีแปลเป็นไทยไว้หลายคำ ได้แก่ เพศภาวะ เพศสภาพ หรือ เพศสถานะ หมายถึง การแสดงออกหรือบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นชาย ความเป็นหญิง หรือทั้งชายและหญิงผ่านวิธีการต่างๆ เช่น ลักษณะท่าทางการแต่งกาย การพูดจา การแสดงอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งบุคคลนั้นคิดว่าเป็นสิ่งที่ตนเองพึงพอใจ โดยไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับเพศตามกำเนิด/เพศสรีระที่ได้มาตั้งแต่ถือกำเนิด เพศภาวะไม่ใช่สิ่งที่ธรรมชาติกำหนด แต่เป็นลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทางสังคมของบุคคล การอบรมขัดเกลาโดยสถาบันครอบครัวที่มีพ่อแม่และญาติพี่น้องเป็นต้นแบบ ถูกสอนในสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้อบรมบ่มเพาะ และเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมในสังคมจากเพื่อน หรือเป็นสิ่งที่บุคคลเรียนรู้และเลือกวิธีการแสดงความเป็นหญิงและชายในแบบที่ตนเองชอบ

ชุดความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับเรื่องเพศภาวะได้จำแนกเพศภาวะออกเป็น 2 แบบ ที่ตรงข้ามกัน คือ ความเป็นชาย บุคคลที่มีท่าทาง ภาษา คำพูด การแต่งกาย อารมณ์และความรู้สึก ที่บ่งบอกถึงความแข็งแรง ห้าวหาญ และอดทน เป็นลักษณะโดดเด่นประจำตัว และ ความเป็นหญิง บุคคลที่มีท่าทาง ภาษา คำพูด การแต่งกาย อารมณ์ และความรู้สึก ที่บ่งบอกถึงความนุ่มนวล อ่อนโยน และอ่อนหวาน เป็นลักษณะโดดเด่นประจำตัว แต่ชุดความรู้สมัยใหม่จำแนกเพศภาวะออกเป็น 3 แบบ โดยเพิ่มลักษณะที่สามเข้ามา คือ ลักษณะผสมผสาน/กึ่งหญิงกึ่งชาย เพราะเชื่อว่าในโลกนี้มีบุคคลที่มีลักษณะผสมผสานทั้งความเป็นชายและความเป็นหญิงอยู่จริง เช่น ชนเผ่าอินเดียนแดงในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดายอมรับคนเหล่านี้และเรียกพวกเขาว่า ‘คนสองจิตวิญญาณ’ ส่วนในศาสนาฮินดูให้การยอมรับบุคคลที่มีลักษณะกึ่งหญิงกึ่งชายว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษที่เทพเจ้าประทานมาให้ สามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งเหนือธรรมชาติได้ สังคมจึงมอบหมายให้คนเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและเป็นผู้ติดต่อกับอำนาจวิเศษ เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในสังคม

ชนเผ่าบูกิสซึ่งอาศัยอยู่บนเกาะชาวาในเขตเมืองสุราเวสี ชนเผ่าบูกิสจัดแบ่งเพศของคนเป็น 5 ลักษณะ ประกอบด้วย เพศชาย (Oroani) เพศหญิง (Makkunrai) เพศชายที่มีใจเป็นหญิง (Calabai) เพศหญิงที่มีใจเป็นชาย (Calalai) และเพศกึ่งหญิงกึ่งชาย เป็นคนที่เกิดมามีเพศสรีระที่คลุมเครือ หรือรู้จักในชื่อบิสซู (Bissu) ชาวบูกิสให้การเคารพนับถือบิชซูในฐานะที่เป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ ทำหน้าที่คล้ายเป็นผู้สอนศาสนา หมอพื้นบ้าน ผู้ประกอบพิธีกรรมและติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์และผู้ปกครอง ทำให้ฐานะของบิชซูมีเกียรติและได้รับการยกย่องอย่างสูง

1.5 เพศวิถี

เพศวิถี (sexuality) หมายถึง สภาพของอารมณ์ ความรู้สึก ความรัก ความเสน่หา ความปรารถนา และพฤติกรรมทางเพศของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความชื่นชอบในเรือนร่าง หน้าตา รวมทั้งจิตใจของคนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเราเอง เพศวิถีของเราบ่งชี้ว่าเรามีรสนิยมเรื่องความรักและเรื่องเซ็กส์อย่างไร ถ้าเรารู้สึกว่าบุคคลคนหนึ่งมีเสน่ห์สำหรับเราและเรารู้สึกรักบุคคลนั้น เราก็ไม่สนใจว่าเขาจะมีเพศสรีระ และเพศภาวะแบบใด แต่ในโลกที่ขับเคลื่อนกันมาด้วยระบบคิดแบบสองเพศ มักทำให้เรานำรูปลักษณ์รวมทั้งภาพลักษณ์ของความเป็นหญิงและความเป็นชายมาเป็นพื้นฐานสำคัญประการแรกที่จะทำให้เราเกิดแรงดึงดูดใจทางเพศกับใคร

อำนาจของความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีอิทธิพลต่อเพศวิถี โดยอธิบายว่าอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชายทำหน้าที่ผลิตอสุจิ อวัยวะสืบพันธุ์ของผู้หญิงผลิตไข่ และเมื่อเพศชายและเพศหญิงมีเพศสัมพันธ์กัน อสุจิและไข่จะผสมกันและทำให้เกิดการปฏิสนธิของตัวอ่อนมนุษย์ในมดลูกของผู้หญิง การให้ความรู้ลักษณะนี้ในสังคมยิ่งไปตอกย้ำว่าความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างหญิงกับชายเป็นเรื่องของธรรมชาติ ส่วนการมีเซ็กส์กับคนเพศเดียวกันเชื่อกันมาว่าเป็นเรื่องผิดธรรมชาติ บรรทัดฐานของการมีเซ็กส์และการแต่งงานในสังคมกำหนดว่ามนุษย์ “เพศชาย” และ “เพศหญิง” ต้องทำหน้าที่สืบพันธุ์เพื่อให้กำเนิดบุตร โดยให้เพศชายทำหน้าที่ “พ่อ” และเพศหญิงทำหน้าที่ “แม่” และให้ทั้งคู่เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และปกป้องดูแลบุตรให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ การสอนความรู้ลักษณะนี้ ยิ่งทำให้คนรักเพศเดียวกันไม่มีที่ยืนในสังคม และถูกละเมิดสิทธิต่างๆ รวมทั้งสิทธิการก่อตั้งครอบครัว

ชุดความรู้ทางจิตเวชศาสตร์ช่วยสมโรงตีตราคนรักเพศเดียวกัน ในอดีตคนรักเพศเดียวกันถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มผู้ป่วยจิตเวชที่มีพฤติกรรมทางเพศ “เบี่ยงเบน” ไปจากบรรทัดฐานสังคม และมีความพยายามนำคนเหล่านั้นไปบำบัดรักษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้วงการจิตแพทย์ทั่วโลกยอมรับแล้วว่า ความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ไม่ได้มีแค่การรักเพศตรงข้ามเท่านั้น แต่สามารถมีได้หลากหลายรูปแบบ จึงได้ประกาศยกเลิกการระบุให้พฤติกรรมรักเพศเดียวกันเป็นอาการป่วยทางจิตเวช ความรู้ของศาสนาก็ปิดกั้นคนรักเพศเดียวกัน หลายศาสนามีข้อห้ามและมีการลงโทษบุคคลที่มีพฤติกรรมนี้ เช่น ศาสนาคริสต์และอิสลาม มีกฎหมายที่ทำให้บุคคลที่ความสัมพันธ์ทางเพศกับคนเพศเดียวกันเป็นอาชญากร โดยระบุว่าการรักเพศเดียวกันเป็นบาปเพราะว่าทำผิดกฎของพระเจ้าที่สร้างมนุษย์ให้มีเพียงสองเพศ คือ เพศชายกับเพศหญิง และต้องการให้มนุษย์ทั้งสองเพศนี้ทำหน้าที่ผลิตคนที่สืบสานผู้มีศรัทธาในพระเจ้ารุ่นต่อไป

เราพบข้อเท็จจริงว่า มนุษย์สามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลที่มีเพศสรีระเหมือนกับตนได้เช่นกัน สังคมในอดีตหลายสังคมอนุญาตให้คนเพศเดียวกันมีความรักและความสัมพันธ์ทางเพศกันได้ ตัวอย่างเช่น สังคมกรีกโบราณ สังคมญี่ปุ่นโบราณ และในปัจจุบันทั่วโลกมีประเทศถึง 30 ประเทศ ที่เปิดกว้างยอมรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกันว่าถูกต้องกฎหมาย ตัวอย่างเช่น แคนาดา สหราชอาณาจักร ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย ออสเตรีย บราซิล ฯลฯ

1.6 คำถามท้าทาย

- 1) เพศสรีระมีกี่แบบและมีอะไรที่กำหนดเพศสรีระของเราบ้าง
- 2) เพศภาวะหมายถึงอะไร และมีอะไรเป็นตัวกำหนดเพศภาวะของเรา
- 3) เพศวิถีหมายถึงอะไรและมีอะไรเป็นตัวกำหนดเพศวิถีของเรา

1.7 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

สุชาติ ทวีสิทธิ์. 2562. เอกสารคำสอนวิชาการวิจัยทำความเข้าใจความรุนแรงบนฐานเพศและสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ วจปส 732. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

หน่วยที่ 2

ระบอบสองเพศที่ครอบงำโลก

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจใหม่ต่อเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองและของคนอื่น

2.1.2 เพื่อให้ผู้เรียนลดอคติและแก้ไขความเข้าใจไม่ถูกต้องต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ

2.2 เพศในวันนี้ของเราเป็นอย่างไร

เพศของฉันทันวันนี้

ชุดความรู้ที่สอนเรามาว่าเพศมนุษย์มีแค่สองเพศได้กักขังเราไว้ในกล่องของความ เป็นหญิงหรือชายที่เคร่งครัดและตายตัว สังคมมักให้สถานภาพแก่คนที่ดำเนินชีวิตอยู่ ภายใต้อกรอบบรรทัดฐานเรื่องเพศ ส่วนคนที่ไม่เชื่อฟังก็ถูกตำหนิและทำให้กลายเป็น “คน อื่น” ในสังคมไป มีการลงโทษด้วยการแสดงความรังเกียจเหยียดฉันท์หรือเกลียดชังคน เหล่านั้น ทั้งๆ ที่ในโลกความเป็นจริงนั้นมักพบเสมอว่า สำนึกตัวตนทางเพศ ความรัก

โรแมนติก ความสัมพันธ์ทางร่างกาย ตลอดจนถึงผูกพันที่มนุษย์มีต่อกันไม่ได้ขึ้นอยู่กับองคชาต (อวัยวะเพศชาย) หรือโยนี (อวัยวะเพศหญิง) แต่อย่างใด แต่กลับเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ถูกกล่อมเกลา รวมทั้งการได้เรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตในภายหลังของแต่ละบุคคล เราควรยอมรับว่าคนแต่ละคนมีสิทธิเลือกแสดงออกตัวตนทางเพศในแบบที่ตนเองปรารถนาได้ หรือมีสิทธิที่จะรักและผูกพันกับคนที่ทำให้ชีวิตเขามีความหมายและมีความสุข ดังนั้นเราจึงไม่ควรที่จะนำเอาอวัยวะเพศและหน้าที่การสืบพันธุ์มาขีดเส้นทางชีวิตของบุคคล

สถาบันสำคัญๆ ของสังคม ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล หน่วยงานทหาร หน่วยงานตำรวจ และหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ตลอดจนสื่อมวลชน บริษัท และผู้บริหารบ้านเมือง มีบทบาทอย่างมากในการสร้างระบบสองเพศขึ้นในสังคม ทำให้เรามีความคาดหวังที่ตายตัวว่า ถ้าไม่เป็นหญิง ก็ต้องเป็นชาย และเรียนรู้มาตลอดชีวิตว่าการเป็นชายเป็นหญิงที่สังคมยอมรับต้องเป็นอย่างไร เช่น เกิดมาเป็นเพศหญิงต้องอ่านอนซอน่าย เชื่อฟัง รักเดียวใจเดียว อ่อนโยน อ่อนหวาน เติบโตไปเป็นภรรยาและแม่ที่ดี เชื่อว่าตนเองอ่อนแอกว่าเพศชาย และไม่ฉลาดเฉลียวเท่าเพศชาย ต้องมีเพศชายคอยคุ้มครอง ถูกบอกถูกพร่ำสอนว่าอาชีพที่เหมาะสมกับเพศหญิง เช่น พยาบาล ครู เลขาฯ ฯลฯ ส่วนถ้าเกิดมาเป็นเพศชายต้องเก่ง เข้มแข็ง อดทน กล้าหาญ ไม่ร้องไห้ ต้องมีอำนาจเหนือคน ควบคุมสถานการณ์ทุกอย่างได้ ต้องประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ถูกให้ข้อมูลว่าอาชีพที่ลูกผู้ชายควรทำ เช่น ตำรวจ ทหาร นายช่าง วิศวกร เป็นต้น เพศหญิงที่ไม่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับที่สังคมคาดหวังก็ถูกมองว่าเป็นผู้หญิง ‘ไม่ดี’ ส่วนเพศชายก็ถูกมองว่า ‘อ่อนแอ’ อีกทั้งมนุษย์ทั้งหญิงและชายยังถูกบอกว่า วิธีทางเพศแบบรักเพศตรงข้าม (heteronormativity) เท่านั้นที่ถูกศีลธรรม และทำให้เชื่อฝังหัวต่อๆ กันมาว่า การมีพฤติกรรมทางเพศและการมีความรักกับคนเพศเดียวกันเป็นเรื่องวิปริตผิดธรรมชาติ

2.3 เพศ ‘ไม่นิ่ง’

ความไม่นิ่งและไม่ตายตัวของเพศ สะท้อนอยู่ในความเชื่อของหลายวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนเพศหนึ่งไปเป็นอีกเพศหนึ่งปรากฏอยู่ในคติความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในศาสนาฮินดู ที่เชื่อว่าพระวิษณุสามารถแปลงร่างเป็นหญิงซึ่งจะมีนามว่าพระกฤษณะ

ส่วนชาวแอซเท็กโบราณในทวีปอเมริกา เชื่อว่าเทพเจ้าเกิตซ์ลโคตล์ สามารถแปลงร่างเป็นหญิงได้ คติความเชื่อเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า เพศสรีระชายและเพศสรีระหญิงสามารถดำรงอยู่ร่วม อยู่แยกเทศ หรือสลับเปลี่ยนกลับไปกลับมาได้ ในโลกที่เป็นจริงพบว่า เพศสรีระ เพศภาวะ รวมทั้งเพศวิถีนั้น ไม่นิ่ง และไม่ตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัว การเลือก ความต้องการ เงื่อนไข และบริบทแวดล้อมทางสังคม

บุคคลที่เกิดมามีองคชาตและร่างกายผลิตอสุจิได้ ถูกอบรมสั่งสอนให้แสดงออกแบบผู้ชาย เช่น ใส่กางเกง ห้าวหาญ แข็งแกร่ง คบเพื่อนที่เป็นเด็กผู้ชาย เล่นกีฬาที่ใช้พลกำลัง เสี่ยง และผาดโผน แต่เด็กเพศชายเหล่านั้นอาจจะมีจำนวนหนึ่งที่เมื่อเติบโตขึ้นสู่วัยหนึ่ง อาจเกิดความพึงพอใจที่จะแสดงออกทั้งท่าทางและการใช้คำพูดแบบผู้หญิง อาจได้ถึงขั้นเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นผู้หญิงเลย โดยกระทำการผ่านร่างกาย กริยา ท่าทาง การแต่งกาย รสนิยมทางเพศ การที่บุคคลรู้สึกว่าคุณเองมีความพึงพอใจที่จะเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรม รวมทั้งร่างกาย และการแสดงออกอื่นๆ จากลักษณะแบบชายไปเป็นแบบหญิง หรือเปลี่ยนจากแบบหญิงไปเป็นแบบชาย เราเรียกการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า “การข้ามเพศ” (Trans-gendering) ปัจจุบันเราไม่ถือว่าพฤติกรรมข้ามเพศเป็นความเจ็บป่วยหรือเป็นภาวะที่ผิดปกติ แต่เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกซึ่งตัวตนด้านเพศของมนุษย์

2.4 คำถามท้าทายบท

- 1) สังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับบุคคลที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ได้อย่างไร
- 2) กลุ่มคนหลากหลายทางเพศมีความแตกต่างทางชนชั้น เศรษฐกิจ ศาสนา เชื้อชาติ และชาติพันธุ์หรือไม่

2.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

นฤพนธ์ ด้วยวิเศษ. 2015. วิพากษ์ “ความเป็นหญิง” ของหญิงในร่างชาย. ใน คำศัพท์ทางมานุษยวิทยา. <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/9>

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. **ความรักโรแมนติกในยุคการสร้างชาติไทย ทศวรรษ 2480.**

file:///C:/Users/narupon.d/AppData/Local/Temp/246483-Article%20Text-864111-1-10-20201228.pdf

ภาพยนตร์สั้นเรื่อง “ภิกษุณี - คุณธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์” <https://www.youtube.com/watch?v=CSAWGNDfkGo>

หน่วยที่ 3

เพศที่หลากหลาย

3.1 วัตถุประสงค์

- 3.1.1 เพื่อทำความเข้าใจนิยามอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลายในสังคมไทย
- 3.1.2 เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมทางเพศของบุคคลที่มีได้แสดงออกแบบชายและหญิง

3.2 บทนำ

ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เราได้ทำความเข้าใจไปแล้วว่าตัวตนด้านเพศของเรานั้นมีอยู่ 3 มิติ คือ เพศสรีระ เพศภาวะ และ เพศวิถี ซึ่งเพศทั้ง 3 ด้านนี้ ได้หล่อหลอมการรับรู้ตัวตนทางเพศของเรา และสามารถบอกคนอื่นได้ว่าเราเป็นผู้หญิง เป็นผู้ชาย หรือว่าเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ สำนึกหรือการรับรู้ตัวตนทางเพศของเรามาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ และการตัดสินใจเลือกของเราเอง แต่เนื่องจากการปลูกฝังระบบสองเพศของสังคม ทำให้คนจำนวนมากจำเป็นต้องยอมรับเพศของตนตามที่สังคมกำหนดให้ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ในสังคมที่เราอยู่จะพบเห็น ‘คนไม่ข้ามเพศ’ (non-trans หรือ cisgender) ซึ่งหมายถึงหญิงและชายมากกว่าบุคคลข้ามเพศ หรือคนที่มีความหลากหลายทางเพศ เมื่อเราพูดถึงบุคคลหลากหลายทางเพศ เรากำลังหมายถึงบุคคลที่รับรู้หรือมีจิตสำนึกว่าตนเองนั้นมีจิตใจ บุคลิกภาพ กริยาท่าทาง ความรัก วิถีทางเพศ หรือ การแสดงบทบาททางเพศที่ไม่ตรงกับรูปลักษณ์ทางเพศสรีระที่กำหนดมา หรือเป็นบุคคลที่มีลักษณะเพศกำกวมไม่ว่าจะด้านอวัยวะเพศ โครโมโซม หรือฮอร์โมน

ปัจจุบันนี้เราพบเห็นบุคคลหลากหลายทางเพศปรากฏตัวอยู่ทั่วทุกมุมโลก และในทุกสังคมวัฒนธรรมมีบุคคลหลากหลายทางเพศดำรงอยู่มานานแล้ว แต่เนื่องจากสังคมส่วนใหญ่มีการตีตรา รังเกียจเหยียดหยาม และเลือกปฏิบัติต่อพวกเขา ทำให้พวกเขาไม่กล้าเปิดเผยตัวตนทางเพศ (come out) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับครอบครัวและคนรอบข้าง เราจึงไม่สามารถทราบได้ว่าประชากรกลุ่มนี้มีอยู่จำนวนเท่าไร ในสังคมอเมริกันมีการคาดประมาณว่ามีบุคคลหลากหลายทางเพศอยู่ราว 3% ถึง 5% สำหรับใน

ประเทศไทยยังไม่เคยมีการสำรวจเรื่องนี้ไว้ แต่ก็มีคนเดาเอาน่าจะมีอยู่ประมาณ 4 ล้านคน หรือประมาณ 5 % ของประชากรไทย

3.3 โซจี (SOGIES) คืออะไร

SOGIES หรือ “โซจี” เป็นศัพท์ที่บอกถึงกรอบความคิดที่เรานำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจประชากรหลากหลายทางเพศใน 4 ด้าน ได้แก่

1) **Sexual Orientation: SO** แปลว่า รสนิยมทางเพศ หมายถึง อารมณ์ความรู้สึกเชิงคู่สวและความดึงดูดทางเพศ เป็นสัญญาณหนึ่งของความเป็นมนุษย์

2) **Gender Identity: GI** แปลว่า อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ หมายถึง ความสำนึก/การรับรู้เกี่ยวกับเพศภาวะของมนุษย์ ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับเพศกำเนิดหรือเพศทางร่างกายของตนเอง

3) **Gender expression: GE** แปลว่า การแสดงออกทางเพศภาวะ ซึ่งอาจะมาจากการสั่งสอนของครอบครัว เช่น ผู้ชายต้องนั่งกางเกง ไ่ว้มสั้น ไม่แต่งหน้า มีความเข้มแข็ง ขึงขัง ส่วนผู้หญิงควรใส่กระโปรง ไ่ว้มยาว แต่งหน้า กริยาท่าทางอ่อนช้อย เป็นต้น

4) **Sex Characteristic : SC** หรือ เพศสรีระ หมายถึง ลักษณะทางเพศของบุคคลที่ติดตัวมาแต่กำเนิดซึ่งถูกกำหนดตามอวัยวะเจริญพันธุ์ให้เป็น 2 เพศ นั่นคือ เพศหญิงและเพศชาย

3.4 กลุ่มเฉพาะในความหลากหลาย

ในสังคมไทยนอกจากจะมีการใช้คำรวมๆ เรียกบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศไม่ตรงกับกรอบคิดเรื่องเพศแบบสองเพศว่าบุคคลหลากหลายทางเพศแล้ว ยังมีการใช้คำอื่นด้วยเรียกพวกเขาว่า “บุคคลที่เป็นเพศทางเลือก” หรือ “เพศที่สาม” แต่ในระยะหลังศัพท์คำว่าเพศที่สามไม่นิยมใช้แล้วเพราะไม่ได้สะท้อนความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่จริง กล่าวคือมีหลากหลายมากกว่า 3 เพศนั่นเอง การที่ในภาษาไทยมีศัพท์ที่ใช้เรียกคนเหล่านี้อย่างจำกัด ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในอดีตไม่ยอมรับ หรือไม่มีพื้นที่สาธารณะให้กับบุคคลหลากหลายทางเพศมากนัก ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาเมื่อสังคมไทยได้เปิดพื้นที่ทางสังคมให้บุคคลหลากหลายทางเพศมากขึ้น จึงจำเป็นต้องรับเอาชุด

คำศัพท์ในภาษาอังกฤษเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศเข้ามา ทั้งนี้เพื่อใช้ชานนาม อันจะนำไปสู่การสร้างการเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์ของประชากรหลากหลายทางเพศได้มากขึ้น'

3.5 “LGBTQIN+” หมายถึงใครบ้าง

“LGBTQIN+” เป็นศัพท์คำย่อที่รับมาจากสังคมที่ใช้ภาษาอังกฤษ ศัพท์ “LGBTQIN+” บอกถึงอัตลักษณ์ทางเพศของพลเมืองที่มีอยู่หลากหลายทั้งในด้านของ รสนิยมทางเพศและเพศสภาพ ในระยะแรกมีการใช้แค่ 4 ตัวอักษร คือ LGBT โดยตัวอักษร L ย่อมาจากคำว่า Lesbian (เลสเบี้ยน) หมายถึงหญิงรักหญิง ตัวอักษร G ย่อมาจาก Gay (เกย์) เป็นคำที่บางครั้งบอกแค่อัตลักษณ์เพศสภาพ แต่ในหลายครั้งอาจจะหมายรวมถึงเพศวิถีด้วย ซึ่งหมายถึงเฉพาะผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ตัวอักษร B ย่อมาจาก Bisexual (ไบเซ็กส์ชวล) หมายถึง บุคคลที่สามารถมีเชื้อสกับหญิงก็ได้หรือชายก็ได้ และตัวอักษร T ย่อมาจาก Transgender (ทรานส์เจนเดอร์) คือ คนข้ามเพศ ส่วนใหญ่จะหมายถึงกะเทย/สาวประเภทสอง

ศัพท์คำว่า Transgender โดยทั่วไปแล้วจะใช้บ่งบอกลักษณะเพศภาวะหรือเพศสภาพแต่ไม่ใช่บ่งบอกเพศวิถี ดังนั้นจึงไม่จำเป็นเสมอไปว่าคนที่มีลักษณะภายนอกเป็นบุคคลข้ามเพศแล้วจะมีรสนิยมทางเพศแบบรักชอบเพศเดียวกัน ศัพท์คำนี้อาจจะมีความหมายที่ไม่ตายตัวเสียทีเดียว ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ แต่โดยทั่วไปในสังคมไทยมักหมายถึงบุคคลซึ่งเดิมเป็นเพศชายแต่มีสำนึกตัวตนทางเพศภาวะแบบหญิง แสดงออกโดยการแต่งหน้า ทาปาก ทาเล็บ นุ่งกระโปรง สวมรองเท้าส้นสูง รวมทั้งมีกริยาท่าทางและบุคลิกภาพแบบผู้หญิง ในภาษาไทยมีศัพท์ที่ใช้เรียกคนกลุ่มนี้แบบเหมารวมว่า ‘สาวประเภทสอง’ หรือ ‘กะเทย’ แต่ศัพท์ทั้งสองคำนี้ไม่ควรนำมาใช้แล้ว เนื่องจากมีความหมายในเชิงดูถูกหรือเหยียดเพศ โดยเฉพาะถ้านำไปใช้กับคนที่ไม่สนิทสนมคุ้นเคยกัน บุคคลข้ามเพศส่วนใหญ่มักนิยามตัวตนอยู่ภายใต้กล่องเพศแบบหญิง-ชาย และมีความปรารถนาที่จะเป็นเพศตรงข้ามกับเพศสรีระ/ร่างกายที่ตนเป็นอยู่

3.6 เครียร์ อินเตอร์เซ็กส์ และนอนไบนารี

ในระยะหลังมานี้สังคมเริ่มตระหนักแล้วว่าบุคคลข้ามเพศไม่ได้มีแค่ LGBT

เท่านั้น จึงได้มีการเพิ่มตัวอักษรเข้ามาอีกสามตัวเพื่อให้ครอบคลุมมากขึ้น คือ QIN ตัวอักษร Q ย่อมาจากคำว่า Queer (ควีร์) ที่กินความหมายกว้างมาก เป็นสถานะทางเพศที่อยู่นอกระเบียบกฎเกณฑ์ของระบอบสองเพศ หรือปฏิเสธบรรทัดฐานแบบผู้ชายและแบบผู้หญิง อีกทั้งปฏิเสธอัตลักษณ์ทางเพศที่นิ่งตายตัว ในหลายครั้งคำว่าควีร์ถูกนำมาใช้ในความหมายที่ครอบคลุมคนหลากหลายทางเพศทุกกลุ่มย่อย ซึ่งมีนัยของการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของชาวหลากหลายทางเพศทุกกลุ่ม อักษรตัว I ย่อมาจากคำว่า Intersex (อินเตอร์เซ็กส์) หมายถึง บุคคลที่มีเพศสรีระ/ร่างกาย/อวัยวะเพศกำกวม หรือมีอวัยวะเพศสองแบบในร่างกายเดียวกัน ส่วนตัวอักษร N มาจากคำว่า Non-binary (นอนไบนารี) หมายถึง บุคคลที่มีสำนึกตัวตนทางเพศว่าตนเองไม่ใช่ทั้งหญิงและไม่ใช่ทั้งชาย หรือ อาจจะเป็นบุคคลที่มีสำนึกตัวตนทางเพศอยู่ตรงกลางระหว่างหญิงและชายก็ได้ แต่ที่ชัดเจน คือ พวกเขาปฏิเสธการนิยามตนเองให้อยู่ในกล่องเพศแบบสองขั้ว การแสดงออกที่โดดเด่นของพวกเขา คือ แต่งกายด้วยเสื้อผ้ากึ่งหญิงกึ่งชาย แต่งหน้าทาปากแบบหญิง แต่อาจจะยังคงลักษณะบางอย่างแบบผู้ชายไว้ เป็นต้น กลุ่มคนที่เป็นนอนไบนารี มักอธิบายว่าพวกเขาไม่ใช่ทรานส์เจนเดอร์ ไม่ใช่เกย์ และไม่ใช่สาวประเภทสอง ดังนั้น เราซึ่งเป็นคนนอกไม่ใช่ตัวเขา ไม่ควรไปจัดประเภทเขาแบบเหมารวม

ล่าสุดมีการเติมเครื่องหมายบวกห้อยไว้ตรงท้ายสุดของตัวอักษรย่อนี้ เขียนเป็น **LGBTIQN+** ซึ่งเครื่องหมายบวก หมายถึง การเปิดกว้างให้กับบุคคลหลากหลายทางเพศกลุ่มย่อยอื่นๆ ที่อาจจะมีเพิ่มอีก ซึ่งพวกเขาอาจจะให้นิยามตัวเองแตกต่างออกไปจากกลุ่มที่มีอยู่ขณะนี้ เช่น เครื่องหมายบวกอาจจะหมายถึงกลุ่ม **Asexual** หมายถึง บุคคลที่ไม่มีความต้องการด้านเซ็กส์ไม่ว่ากับใคร อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่ม **Pansexual** เป็นบุคคลที่รู้สึกดึงดูดใจทางเพศต่อคนทุกลักษณะเพศ ไม่ว่าบุคคลที่ตนรู้สึกดึงดูดใจจะเป็นหญิง ชาย เกย์คิง เกย์สาว กะเทย ทอม ดี ทรานส์แมน ทรานส์วูแมน ฯลฯ เป็นกลุ่มที่ไม่จำกัดว่าคนที่ตนเองจะมีเซ็กส์ด้วยเป็นเพศอะไร เขาแค่รู้สึกรักชอบที่ตัวตนอุปนิสัยของคนๆ นั้น มากกว่าจะดูที่ความเป็นเพศ นอกจากนั้น ก็ยังมีกลุ่มที่เรียกว่าโพลีอามอรี (Polyamory) หมายถึง บุคคลที่มีรูปแบบความรัก การใช้ชีวิตครอบครัว และชีวิตทางเพศที่เกี่ยวข้องกันมากกว่าสองคนหรือหลายคน โดยที่ทุกคนสมัครใจหรือยินยอมพร้อมใจมาใช้ชีวิตร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นคนรัก เป็นคู่ชีวิตที่มากกว่าสองคน

3.7 คนข้ามเพศ: ‘ทรานส์วูแมน’ และ ‘ทรานส์แมน’

มีศัพท์ที่เราน่าจะจะต้องทำความรู้จักและทำความเข้าใจเพิ่มขึ้นคือคำว่า **ทรานส์เซ็กส์ชวล** (transsexual) แปลเป็นภาษาไทยว่า ‘บุคคลแปลงเพศ’ ใช้เรียกบุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ผ่านการเปลี่ยน/ดัดแปลงร่างกายให้สอดคล้องกับสำนึกตัวตนด้านเพศภาวะของตนเอง ศัพท์คำนี้เคยนิยมใช้กันมากในอดีตโดยเฉพาะวงการแพทย์และนักจิตวิทยา แต่ในปัจจุบันคำศัพท์ transsexual ค่อนข้างล้าสมัยไม่ค่อยมีการใช้กันแล้ว แต่เกิดศัพท์ที่ทันสมัยมากกว่าที่นำมาใช้จำแนกเพศให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่คำว่า ‘ทรานส์วูแมน’ (transwoman) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เดิมมีร่างกายเป็นชายแต่มีสำนึกตัวตนเป็นหญิง และได้ผ่านการดัดแปลงร่างกายมาเป็นเพศหญิงไม่ว่าจะด้วยการผ่าตัดหรือแค่ใช้ฮอร์โมน แต่ในบ้านเราทรานส์วูแมนคือกลุ่มเดียวกับบุคคลที่เรียกตัวเองว่า ‘TG’ หรือ ‘ทรานส์เจนเดอร์’ (transgender) ที่แปลตรงกับภาษาไทยว่า ‘คนข้ามเพศ’ ซึ่งได้กล่าวถึงไปแล้วก่อนหน้านี้ สิ่งที่เราควรทราบอีกอย่างหนึ่ง คือ คนที่แต่งกายข้ามเพศซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำ transvestite เป็นแค่บุคคลที่ชอบแต่งกายข้ามเพศเท่านั้น แต่สำนึกตัวตนยังเป็นเพศดั้งเดิม/เพศกำเนิดของตนเองอยู่

ส่วนศัพท์คำว่า ‘ทรานส์แมน’ (transman) หมายถึง บุคคลที่มีสำนึกตัวตนเป็นชายแต่ร่างกายเดิมเป็นเพศหญิง และได้ดัดแปลงร่างกายไปเป็นเพศชายเพื่อให้สอดคล้องกับสำนึกความเป็นตัวตน บางคนอาจจะแค่ใช้ฮอร์โมนปลูกหนวดเครา เพาะกล้ามเนื้อ เปลี่ยนเสียง หรือบางคนอาจจะผ่านการผ่าตัดแปลงอวัยวะเพศ ผ่าตัดหน้าอก พร้อมกับใช้ฮอร์โมน อย่างไรก็ตามมีทรานส์แมนบางคนบอกว่าตนไม่ได้ดัดแปลงเพศในลักษณะใดเลยแต่มีจิตสำนึกตัวตนเป็นผู้ชายเท่านั้น ทรานส์แมนส่วนใหญ่บอกว่าตนเองไม่ใช่ ‘ทอม’ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่มีบุคลิกภาพ การแต่งกาย และรสนิยมทางเพศแบบเดียวกับผู้ชาย แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไปว่าทอมทุกคนจะมีสำนึกตัวตนเป็นผู้ชาย บางคนอาจจะคิดว่าตนเองยังเป็นผู้หญิงอยู่แต่รักชอบผู้หญิงเท่านั้น แต่ในความเข้าใจของคนทั่วไปแล้ว การเป็น ‘ทอม’ หมายถึง การที่ผู้หญิงคนหนึ่งมีสำนึกตัวตนว่าตนเองเป็นผู้ชาย และรักชอบผู้หญิง ทอม ไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศ หรือทำร่างกายของตนเองให้เป็นผู้ชาย ส่วน **ดี** หมายถึง ผู้หญิงทั่วไปที่มีจิตใจชอบหรือคบหาคนที่เป็ทอม

เราต้องยอมรับว่าแท้ที่จริงแล้วตัวตนทางเพศของมนุษย์นั้นมีความเป็นไปได้หลากหลายมาก จนเกินขอบเขตความรู้ภายใต้ระบอบสองเพศจะอธิบายได้ ดังนั้นจึงไม่

ควรนำเอาระบบสองเพศมาครอบงำตัวตนทางเพศของมนุษย์ เพราะว่าบุคคลที่นิยามว่าตนเองเป็นคนหลากหลายทางเพศอาจจะเป็นตัวเราเอง คนที่อยู่ใกล้ตัวเรา เช่น เพื่อน ครู อาจารย์ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา พ่อ แม่ ลูกของเรา หรืออาจจะเป็นคนอื่นที่เราไม่เคยรู้จัก แต่อาจเคยได้พบเห็นพวกเขาในสถานที่ต่างๆ คนเหล่านี้อาจจะเป็นคนมีชื่อเสียงในวงการบันเทิง วงการธุรกิจ และนักการเมือง หรือเป็นชาวบ้านธรรมดาในหมู่บ้าน ประเด็นที่สำคัญ คือ เราไม่สามารถไปจำกัดการเรียก หรือการให้นิยามอัตลักษณ์เพศในแต่ละประเภทอย่างตายตัว ทั้งหมดขึ้นอยู่กับว่าเจ้าตัวจะเข้าใจ และได้ให้นิยามตัวตนทางเพศของตนเองว่าเขาคือใครและอย่างไร แผนภูมิข้างล่างได้จัดกลุ่มความหลากหลายทางเพศตามมิติเพศสรีระ เพศภาวะ และเพศวิถี ไว้เพื่อให้เราทำความเข้าใจความหลากหลายทางเพศได้ง่ายขึ้น

3.8 คำถามท้ายบท

- 1) คำว่า SOGIES เป็นคำย่อภาษาอังกฤษที่บ่งชี้ลักษณะทางเพศ มาจากคำว่าอะไรบ้าง
- 2) LGBTQIN+ เป็นอักษรย่อของอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย อักษรแต่ละตัวหมายถึงอะไรบ้าง

3) Non-binary (นอนไบนารี) หมายถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะทางเพศแบบใด

4) บุคคลที่มีลักษณะข้ามเพศแบบ transsexual หมายถึงบุคคลประเภทใด

3.9 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

ปณิธิ บรรณัน. ความหลากหลายทางเพศกับ พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย: การสำรวจ
องค์ความรู้. [http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/1d5f2646febedbb-
f18483bf1a007893d](http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/1d5f2646febedbb-f18483bf1a007893d)

นฤพนธ์ ดั่งวงวิเศษ. แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศในกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์
และสังคมศาสตร์. [file:///C:/Users/narupon.d/AppData/Local/
Temp/241451-Article%20Text-862971-2-10-20201225.pdf](file:///C:/Users/narupon.d/AppData/Local/Temp/241451-Article%20Text-862971-2-10-20201225.pdf)

หน่วยที่ 4

วัฒนธรรมของคนหลากหลายทางเพศ

4.1 วัตถุประสงค์

4.1.1 เพื่อทำความเข้าใจคำเรียกที่ถูกต้องของบุคคลหลากหลายทางเพศ

4.1.2 เพื่อทำความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทยและอังกฤษที่บ่งบอกถึงความหลากหลายทางเพศ

4.2 คำเรียกบุคคลหลากหลายทางเพศ

ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เราได้ทำความเข้าใจไปแล้วว่าตัวตนด้านเพศของเรานั้น มีอยู่ 3 มิติการเรียนรู้คำศัพท์เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ เป็นอีกหนทางหนึ่งในการทำความเข้าใจเรื่องราวของบุคคลหลากหลายทางเพศ ครู อาจารย์ นักการศึกษา และนักเรียนควรได้เรียนรู้คำศัพท์เชิงบวกและสร้างสรรค์ที่ใช้เรียกกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (LGBTQIN+) ในขณะเดียวกัน เราควรสนับสนุนให้ ครู อาจารย์ นักการศึกษา และนักเรียนหยุดการใช้คำศัพท์เชิงลบที่ทำให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยามทางเพศแก่บุคคลหลากหลายทางเพศ (LGBTQIN+)

คำศัพท์ที่ไม่ควรใช้และควรใช้เรียกบุคคลหลากหลายทางเพศ

• ศัพท์ที่ไม่ควรใช้เลย

- พวกเบี่ยงเบนทางเพศ
- พวกรักร่วมเพศ
- พวกตุ๊ด
- พวกแต้ว
- พวกวิปริต
- พวกผิดเพศ
- ชายจิ้ง/หญิงแท้
- ชายปกติ/หญิงปกติ

• ศัพท์ที่ใช้ได้แต่ต้องคำนึงถึงอัตลักษณ์เฉพาะรวมทั้งความชอบของแต่ละบุคคล

- เกย์
- กะเทย
- ตรี (TG)
- เพศที่สาม
- เพศทางเลือก
- หอนโปนารี
- เดียร์
- หญิงรักหญิง
- ชายรักชาย
- เพศหลากหลาย

4.3 เข้าถึงวัฒนธรรมหลากหลายทางเพศผ่านคำศัพท์

เนื่องจากการศึกษาเรื่องเพศในบ้านเรา ได้มีการหยิบยืมคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้อธิบายพฤติกรรม อัตลักษณ์ ตลอดจนอารมณ์ ความรู้สึก ความปรารถนาทางเพศของบุคคล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำคำเหล่านั้นมาแปลเป็นภาษาไทย และอธิบายความหมายเบื้องต้นของคำเหล่านั้นไว้ เนื้อหาในส่วนนี้ได้รวบรวมคำศัพท์เหล่านั้นมาให้ศึกษาเรียนรู้ และทำความเข้าใจ เพื่อที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงคุณลักษณะหรือคุณสมบัติบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความหลากหลายทางเพศผ่านคำศัพท์เหล่านี้ อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ภาษาอังกฤษบางคำอาจแปลเป็นภาษาไทยได้หลายคำ เช่น คำว่า gender อาจแปลว่าเป็นเพศภาวะ เพศสภาวะ หรือเพศสภาพ แต่ความหมายของคำๆ นี้จะหมายถึงการแสดงออกในกิริยาท่าทางของความเป็นชาย ความเป็นหญิง หรือลักษณะข้ามเพศ เป็นต้น

4.4 ตารางคำศัพท์ภาษาอังกฤษและคำแปลภาษาไทยเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

ในสังคมไทยนอกจากจะมีการใช้คำรวมๆ เรียกบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศไม่ตรงกับกรอบคิดเรื่องเพศแบบสองเพศว่าบุคคลหลากหลายทางเพศแล้ว ยังมีการใช้คำอื่นด้วยเรียกพวกเขาว่า “บุคคลที่เป็นเพศทางเลือก” หรือ “เพศที่สาม” แต่ในระยะหลังศัพท์คำว่าเพศที่สามไม่นิยมใช้แล้วเพราะไม่ได้สะท้อนความหลากหลายทางเพศที่มีอยู่จริง กล่าวคือมีหลากหลายมากกว่า 3 เพศนั่นเอง การที่ในภาษาไทยมีศัพท์ที่ใช้เรียกคนเหล่านี้อย่างจำกัด ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยในอดีตไม่ยอมรับ หรือไม่มีพื้นที่สาธารณะให้กับบุคคลหลากหลายทางเพศมากนัก ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาเมื่อสังคมไทยได้เปิดพื้นที่ทางสังคมให้บุคคลหลากหลายทางเพศมากขึ้น จึงจำเป็นต้องรับเอาชุดคำศัพท์ในภาษาอังกฤษเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศเข้ามา ทั้งนี้เพื่อใช้ขานนามอันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้ประสบการณ์ของประชากรหลากหลายทางเพศได้มากขึ้น

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Bisexual	คนรักสองเพศ	คนที่สามารถแสดงอารมณ์ปรารถนาทางเพศได้ทั้งกับคนเพศเดียวกันและคนที่ เป็นเพศตรงข้าม
Bisexuality	เพศวิถีแบบรักสองเพศ	ลักษณะและแบบแผนของอารมณ์ความ ปรารถนาทางเพศที่บุคคลมีต่อคนเพศ เดียวกันและคนต่างเพศ
Come Out	การเปิดเผยตัวตนทางเพศ	บุคคลยอมรับและมั่นใจในอัตลักษณ์ เพศหลากหลายของตนและเปิดเผยต่อ สาธารณะและให้ผู้อื่นรับรู้โดยไม่รู้สึกลอายหรือหวาดกลัว
Cross-Gen- der	การข้ามเพศภาวะ	การแสดงเพศภาวะหญิงหรือชายที่ตรง ข้ามหรือไม่สอดคล้องกับเพศสรีระ
Eroticism	ความรู้สึกทางกามารมณ์	การกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศและ การแสดงออกในเชิงความปรารถนาและ ความเส่นหาทางเพศ
Effeminacy	การมีลักษณะเหมือนผู้ หญิง	การแสดงพฤติกรรม ท่าทาง อารมณ์ แบบผู้หญิง
Feminine	ลักษณะของผู้หญิง	พฤติกรรม ท่าทาง อารมณ์และ การแสดงออกแบบผู้หญิง
Femininity	ความเป็นหญิง	คุณสมบัติและลักษณะที่บ่งบอกถึง อารมณ์และการแสดงออกแบบผู้หญิง
Gay	เกย์	เพศชายที่นิยามตัวเองว่ารักชอบ เสน่หา คนเพศเดียวกัน
Gender	เพศภาวะ/เพศสภาวะ/ เพศสภาพ	การแสดงความเป็นหญิงหรือชายตามที่ สังคมกำหนด
Gender Expression	การแสดงออกของเพศ ภาวะ	พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ ว่าตนมีเพศภาวะเป็นอย่างไร เช่น มีความเป็นชาย เป็นหญิง หรือเป็นทั้ง ชายและหญิง

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Genderqueer	เพศภาวะนอกกรอบ	การไม่สามารถนิยามเพศภาวะแบบชายหรือหญิงที่สังคมกำหนดได้
Gender Fluid	สำนึกตัวตน/อัตลักษณ์เพศภาวะไม่ตายตัว	สำนึกตัวตนของบุคคลที่ไม่ตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์และสถานการณ์ในชีวิตแต่ละช่วง เช่น วันนี้มีสำนึกตัวตนแบบผู้ชาย ต่อมาอาจจะรู้สึกกว่าตัวเองเป็นผู้หญิง หรืออาจมีสำนึกกว่าตัวเองเป็นเกย์ หรือจากเกย์ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นบุคคลข้ามเพศ เป็นต้น
Gender Identity	อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ/สำนึกตัวตนทางเพศ	การตระหนักรู้ของปัจเจกบุคคลต่อตัวตนทางเพศภาวะที่เขาเลือก
Gender Norm	บรรทัดฐานของเพศภาวะ	ความเป็นระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ทางเพศของหญิงและชายที่สังคมให้การยอมรับและถือปฏิบัติกันเป็นเรื่องปกติ
Gender Role	บทบาททางเพศภาวะ	การแสดงบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันของผู้หญิง-ผู้ชายตามที่สังคมกำหนดและคาดหวัง
Gender Status	สถานะทางเพศภาวะ	สถานภาพทางเพศของบุคคลที่สังคมยอมรับและเห็นคุณค่า
Gender Transition	การเปลี่ยนผ่านของเพศภาวะ	ช่วงเวลาที่บุคคลกำลังปรับเปลี่ยนการแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกทางเพศแบบเดิมไปสู่แบบใหม่
Hermaphrodite	เพศกะเทย	คนที่กำเนิดมาพร้อมอวัยวะสืบพันธุ์ที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิงโดยธรรมชาติ

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Heterosexism	อคติของรักเพศตรงข้าม (หญิง-ชาย)	การแสดงอคติและความลำเอียงของคนที่ยึดเอาบรรทัดฐานของรักเพศตรงข้ามเป็นศูนย์กลางและไม่ยอมรับคนรักเพศเดียวกัน
Heterosexuality	เพศวิถีแบบรักเพศตรงข้าม (หญิง-ชาย)	ลักษณะและแบบแผนของอารมณ์ความรู้สึกทางเพศระหว่างหญิงและชาย
Heterosexual	คนรักเพศตรงข้ามกับตน	บุคคลที่มีอารมณ์ความรู้สึกทางเพศต่อคนที่เป็นเพศตรงข้ามกับตนเอง
Heteronormativity	บรรทัดฐานรักเพศตรงข้าม	กฎเกณฑ์แบบแผนทางสังคมที่ถูกกำหนด ควบคุม สั่งการโดยอุดมการณ์-ความคิดของคนรักเพศตรงข้าม
Homoeroticism	กามารมณ์ของคนรักเพศเดียวกัน	การแสดงอารมณ์ความเสน่ห์หาต่อคนเพศเดียวกันโดยอาศัยสื่อในการนำเสนอ เช่น ภาพเขียน วรรณกรรม ฯลฯ
Homomascularity	ความเป็นชายแบบรักเพศเดียวกัน	แบบแผนทางสังคมวัฒนธรรมของเกย์ที่นิยมการแสดงออกแบบผู้ชาย
Homonormativity	บรรทัดฐานแบบรักเพศเดียวกัน	กฎเกณฑ์แบบแผนทางสังคมที่ถูกกำหนด ควบคุม สั่งการโดยอุดมการณ์-ความคิดของคนรักเพศเดียวกัน
Homophobia	การรังเกียจคนรักเพศเดียวกัน	การแสดงความรังเกียจและเหยียดหยามคนที่รักเพศเดียวกัน

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Homophobic Bullying	การรังแกที่มีสาเหตุมาจากการรังเกียจคนรักร่วมเพศเดียวกัน	พฤติกรรมของบุคคลที่รังเกียจคนรักร่วมเพศเดียวกันและแสดงออกด้วยการรังแก กลั่นแกล้ง ดุหมิ่นเหยียดหยามด้วยคำพูดและการกระทำที่ก้าวร้าว ทำให้ผู้ที่ถูกรังแกเกิดความอาย เจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจ
Homosexuality	เพศวิถีแบบรักร่วมเพศเดียวกัน	ลักษณะและแบบแผนของอารมณ์ความปรารถนาทางเพศที่บุคคลมีต่อคนเพศเดียวกัน
Homosexual	คนรักร่วมเพศเดียวกัน	บุคคลที่มีอารมณ์ความปรารถนาทางเพศต่อคนที่มีเพศเดียวกัน
Identity	อัตลักษณ์	การกตระหนักรถึงการมีตัวตนของบุคคล ทำให้คนๆ นั้นรู้ว่าเขาแตกต่างหรือเหมือนคนอื่น
Intersex	คนสองเพศ/คนที่มีเพศคลุมเครือ/คนที่มีเพศกำกวม	บุคคลที่เกิดมามีอวัยวะเพศและระบบสืบพันธุ์คลุมเครือไม่สามารถแยกเป็นเพศชายหรือเพศหญิงได้เพราะโครโมโซมเพศมีทั้งชายและหญิง
Lesbian	เลสเบี้ยน	ผู้หญิงที่นิยามตัวเองว่ารักชอบและเสน่หาคนเพศเดียวกัน
Masculine	ลักษณะของผู้ชาย	พฤติกรรม ท่าทาง อารมณ์และการแสดงออกแบบผู้ชาย
Masculinity	ความเป็นชาย	คุณสมบัติและลักษณะที่บ่งบอกถึงอารมณ์และการแสดงออกแบบผู้ชาย

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Queer	เควียร์/เพศนอกกรอบ	สภาวะทางเพศที่อยู่นอกกระเปียบ กฎเกณฑ์ทางสังคม หรือปฏิเสธ บรรทัดฐานของผู้ชายและผู้หญิง และอัตลักษณ์ทางเพศที่ตายตัว
Sexism	อคติทางเพศ	ความคิดที่เชื่อว่ามีเพศหนึ่งดีกว่า หรือเหนือกว่าอีกเพศหนึ่ง หรือ มองว่าเพศของตัวเองดีกว่าเพศ ของคนอื่น
Sexology	เพศศาสตร์	วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับอวัยวะเพศ และระบบสืบพันธุ์โดยสนใจ ปัจจัยทางชีววิทยาและระบบ กลไกทางร่างกายที่มีผลต่อการ แสดงพฤติกรรมและอารมณ์ทาง เพศของมนุษย์
Sexuality	เพศวิถี	ลักษณะและแบบแผนของ อารมณ์ความปรารถนาทางเพศ ที่บุคคลมีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็ นคนเพศเดียวกันหรือคนต่างเพศ
Sexual Diversity	ความหลากหลายทาง เพศ	การมีอยู่ของบุคคลที่มีเพศภาวะ และเพศวิถีที่แตกต่างกันและอยู่ ร่วมสังคมเดียวกัน
Sexual Identity	อัตลักษณ์ทางเพศ	ตัวตนที่มาจากอารมณ์ทางเพศที่ บุคคลใช้นิยามตัวเอง
Sexual Orientation	รสนิยมทางเพศ	การที่บุคคลจะมีความรู้สึกและ แสดงความสนใจทางเพศต่อ ผู้อื่น ซึ่งผู้นั้นอาจมีเพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศอย่างใด อย่างหนึ่ง

ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	ความหมาย
Third Gender	เพศที่สาม	เพศภาวะที่ไม่ใช่ผู้ชายและผู้หญิง แต่มีการผสมกันระหว่างชายและหญิง
Tomboy	ทอมบอย	เด็กผู้หญิงที่แสดงพฤติกรรม ทำทางและบุคลิกลักษณะ เหมือนเด็กผู้ชาย
Transgender	คนข้ามเพศ	บุคคลที่มีสำนึกที่จะแสดง บทบาทและเพศภาวะตรงข้าม กับเพศสรีระของตนเอง
Transexual	คนแปลงเพศ	บุคคลที่เปลี่ยนเพศสรีระ/เพศ กำหนดจากเพศหนึ่งไปเป็นอีก เพศหนึ่ง
Transphobia	การรังเกียจคนข้ามเพศ	การแสดงพฤติกรรม การกระทำ และคำพูดที่ก้าวร้าวและดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลที่เป็นกะเทยสาวประเภทสอง หรือทอมบอย
Transman	ผู้ชายข้ามเพศ	บุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นหญิง ที่ได้รับการผ่าตัดและเปลี่ยนแปลง สรีระของตนเองให้เป็นเพศชาย
Transwoman	ผู้หญิงข้ามเพศ	บุคคลที่มีเพศกำเนิดเป็นชาย ที่ได้รับการผ่าตัดและเปลี่ยนแปลง สรีระของตนให้เป็นเพศหญิง

4.5 คำถามท้ายบท

1) เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยว่า การแสดงอัตลักษณ์ของเกย์ กะเทย ทอม ดี มีความแตกต่างกัน บางอัตลักษณ์อาจเห็นได้ชัดเจน เช่น กะเทย และทอม บางอัตลักษณ์ อาจแสดงออกไม่ชัดเจน เช่น เกย์ เลสเบี้ยน (ตอบโดยเขียนอธิบายให้ชัดเจน)

2) เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยว่า สังคมของคนหลากหลายทางเพศมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง เช่น สังคมเกย์จะแตกต่างจากสังคมกะเทย (ตอบโดยเขียนอธิบายให้ชัดเจน)

3.9 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

อัตลักษณ์และเพศวิถีในประเทศไทย. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_356948.pdf

หน่วยที่ 5

อคติทางเพศและการทำความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ

5.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

5.1.1 สามารถอธิบายสาเหตุที่มาของอคติต่อเพศหลากหลายได้

5.1.2 สามารถอธิบายเชื่อมโยงระหว่างระบบสองเพศและความรุนแรงบนฐานเพศได้

5.2 อคติทางเพศ

สังคมต้องหลุดพ้นจาก gender binary (หมายถึง การแบ่งเพศเป็นสองขั้วตรงข้าม คือ ชายและหญิง) ก่อน เพราะสังคม ไม่ใช่แค่ไทยด้วยนะ สังคมโลกถูกครอบงำด้วยแนวคิดแบบสองเพศแบบขั้วตรงข้าม มันทำให้ทุกอย่างถูกตัดสิน ถูกกำหนดไปหมดว่าบุคคลเกิดมาเป็นมนุษย์ มีเพศกำเนิดนี้เป็นผู้หญิง มีเพศกำเนิดนี้เป็นผู้ชาย ก็ต้องมีบทบาท กฎเกณฑ์ หน้าที่แบบไหน ถ้าสังคมยังตั้งหลัก และถูกครอบงำด้วยชุดแนวคิดนี้ หรือจะเรียกว่าค่านิยมก็แล้วแต่ มันย่อมเป็นอุปสรรคต่อการที่จะเปิดรับ เข้าใจความหลากหลายทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหนก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น non-binary ใดๆ ความหลากหลายในเรื่องของแรงปรารถนาทางเพศ ทางใจ การแสดงออกใดๆ ก็ตาม (บทให้สัมภาษณ์ของ ศิว-คณาสิทธิ์ พ่วงอำไพ หนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่ม Non-binary Thailand และเพชบุ๊คแพน เพจ ‘นอกกล่องเพศ’)

คัดจาก <https://thepotential.org/voice-of-new-gen/non-binary/>

อัตลักษณ์ด้านเพศของคนเป็นที่มาของอำนาจ และการได้รับอภิสิทธิ์ ในขณะที่เดียวกันก็นำมาซึ่งความด้อยอำนาจและด้อยอภิสิทธิ์ได้เช่นกัน ในสังคมที่พ่อเป็นใหญ่ ผู้ชายรักเพศตรงข้ามจะมีอำนาจและมีอภิสิทธิ์เหนือผู้หญิงและบุคคลที่เป็นเพศหลากหลาย ปัจจุบันสังคมไทยเปิดกว้างมีความเท่าเทียมทางเพศ และยอมรับบุคคลที่มีความหลากหลาย

หลายทางเพศมากขึ้น เห็นได้จากมีคนในวงการบันเทิง คนในที่ทำงาน และสถาบันการศึกษา ฯลฯ ออกมาเปิดเผยว่าตนเองเป็นเกย์ เป็นหญิงรักหญิง กันมากขึ้น แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีคนอีกจำนวนมากที่เดียวที่ถูกครอบงำด้วยชุดความรู้เรื่องเพศภายใต้ระบอบสองเพศ มักมีอคติทางเพศต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ อคติทางเพศ หมายถึง การไม่ยอมรับ และแสดงออกด้วยความเกลียดชังบุคคลหลากหลายทางเพศทุกกลุ่ม หรือบางกลุ่ม มีทัศนคติที่ตีตราบาป ไม่เปิดใจรับความหลากหลายทางเพศ มีอาการรังเกียจดูถูกเหยียดหยาม เลือกลปฏิบัติในบางกรณีมีอคติรุนแรงสุดขั้น มุ่งทำร้ายคนหลากหลายทางเพศในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศในการเปิดเผยตัวตนทางเพศของตัวเอง การรังแกหรือการทำความรุนแรงต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ พบในหลายพื้นที่ อาทิ สวนสาธารณะ ถนน ตรอก ซอย โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงาน ที่พัก ที่บ้าน เรือนจำ สถานีตำรวจ รวมทั้งในโลกออนไลน์ ผู้กระทำความรุนแรงอาจจะเป็น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง เพื่อนในโรงเรียน/มหาวิทยาลัย คุณครู/อาจารย์ เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกัน

ในความรับรู้ของชาวต่างชาติ พวกเขามักเข้าใจกันว่าสังคมไทยมีความอดทนอดกลั้นต่อการปรากฏตัวของบุคคลหลากหลายทางเพศ และไทยไม่มีกฎหมายกำหนดว่าการเป็นคนหลากหลายทางเพศเป็นความผิดอาญา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสังคมไทยเปิดกว้างเรื่องนี้ เพราะประเทศไทยก็ยังไม่ผ่านกฎหมายที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศหลายเรื่อง เช่น สิทธิการแต่งงานและสร้างครอบครัว กฎหมายสมรสเท่าเทียม การให้คู่ชีวิตคนรักเพศเดียวกันรับบุตรบุญธรรม การเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อจาก “นาย” ไปเป็นคำนำหน้าชื่อแบบผู้หญิง กฎหมายเหล่านี้ถึงแม้จะถูกผลักดันกันมานาน แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งหมดนี้มันก็แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า สังคมไทยไม่ได้เปิดกว้างยอมรับเรื่องความหลากหลายทางเพศกันจริงจัง

5.3 รูปแบบความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนหลากหลายทางเพศ

การทำความรุนแรงต่อคนหลากหลายทางเพศ หมายถึง การทำร้ายร่างกาย การเหยียดหยาม การรังเกียจ การตีตรา รวมทั้งเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่เป็นเกย์ เลสเบี้ยน คนข้ามเพศ รวมทั้งบุคคลที่แสดงออกตัวตนทางเพศที่อยู่นอกกรอบของระบบสองเพศ กลุ่มอื่นๆ เช่น เป็นเพศชายแต่แสดงออกแบบหญิง หรือเป็นเพศหญิงแต่แสดงออกแบบ

ชาย หรือการมีลักษณะเพศกำกวมโดยธรรมชาติ (intersex) หรือคนที่แสดงตนว่าไม่ใช่ผู้หญิงและไม่ใช่ผู้ชาย (non-binary) การทำความรุนแรงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอคติและความเกลียดชังที่มีต่อคนข้ามเพศและคนรักเพศเดียวกัน สิ่งที่พบเหมือนกันในความรุนแรงประเภทนี้ คือ ผู้กระทำมีความเชื่อว่าระบบสองเพศเป็นระบบเพศที่ถูกต้องแล้ว และคิดว่าทุกคนต้องทำตนให้สอดคล้องกับเพศโดยกำเนิดของตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการทำความรุนแรงเนื่องจากการมีอัตลักษณ์ทางเพศหรือตัวตนทางเพศที่แตกต่างออกไป (gender-based violence) โดยที่อัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างนำมาซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม

การทำความรุนแรงต่อบุคคลหลากหลายทางเพศมีอยู่ 4 รูปแบบ ซึ่งความรุนแรงแต่ละรูปแบบมักเกิดขึ้นในลักษณะที่ทับซ้อนกัน การทำร้ายทางร่างกาย ทางวาจา หรือการทำร้ายทางเพศ นับว่าเป็นการทำความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วย เพราะส่งผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจของผู้ถูกกระทำ การจะบอกว่าลักษณะทำความรุนแรงแบบไหนเป็นรูปแบบการทำความรุนแรงทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ และทางเพศ ให้พิจารณาจากตัวอย่างพฤติกรรมย่อยๆ ดังต่อไปนี้

1) การทำความรุนแรงทางกาย ตัวอย่างเช่น ทำร้ายทุบตี ฆาตกรรม ประหารชีวิต ทรมาณ เป็นต้น

2) การทำความรุนแรงทางวาจา ตัวอย่างเช่น ล้อเลียน ด่าทอ ใช้คำพูดดูหมิ่นเหยียดหยาม ใช้วาจาข่มขู่ พุดจาเสียดสี หรือ ใช้ประทุษวาจา (hate speech) ในลักษณะต่างๆ เช่น การพูดหรือเขียนข้อความโจมตีผ่านช่องทางต่างๆ เป็นต้น

3) การทำความรุนแรงทางจิตใจ ตัวอย่างเช่น เฝ้าติดตามก่อความรำคาญ หรือคุกคามความปลอดภัย กักขังหน่วงเหนี่ยว เลือกปฏิบัติ เกลียดชัง มีอคติ ระราน กลั่นแกล้ง

4) การทำความรุนแรงทางเพศ ตัวอย่างเช่น ข่มขืน คุกคามทางเพศ ล่วงละเมิดทางเพศ บีบคั้นให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ผู้กระทำอาจไม่ได้วางแผนมาก่อน หรืออาจวางแผนมาทำร้าย ผู้กระทำอาจเป็นคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน คนรู้จักกัน เพื่อน บุคคลในครอบครัว หรือเป็นกลุ่มคนที่เกลียดชังคนข้ามเพศและคนรักเพศเดียวกัน

มีงานวิจัยยืนยันว่าบุคคลหลากหลายทางเพศในทุกภูมิภาคของโลก มีโอกาสที่จะถูกทำความรุนแรงมากกว่าบุคคลที่เป็นหญิงและชายทั่วไป การทำร้ายรูปแบบต่างๆ และการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ จึงเป็นสถานการณ์ที่พบได้ในทั่วโลก แรงจูงใจหลักของผู้กระทำความรุนแรงประเภทนี้มักเกิดจากอคติ การตีตรา ความเกลียดชัง และความต้องการที่จะลงโทษ เพราะคิดว่าคนเหล่านี้ละเมิดศีลธรรมและบรรทัดฐานในระบบเพศที่สังคมอนุญาตไว้ ในบางประเทศโดยเฉพาะที่นับถือศาสนาอิสลามยังบังคับใช้กฎหมายลงโทษคนรักเพศเดียวกันด้วยการแจ้งข้อหาเรื่องละเมิดศีลธรรมและจารีตประเพณี บางประเทศมีการไล่ล่าและจับกุมคนเหล่านั้นมาลงโทษ บางประเทศใช้วิธีลงโทษด้วยการโบยตีในที่สาธารณะเพื่อให้อับอาย ในขณะที่บางประเทศลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีแขวนคอ ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้พยายามแก้ไขปัญหานี้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา

ตัวอย่างของการทำร้ายคนหลากหลายทางเพศที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา กรณีวัยรุ่นข้ามเพศที่มีอายุเพียง 13 ปี ช่าตัวตาย เยาวชนคนนี้ชื่อ Seth Walsh อาศัยอยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ก่อนที่เขาจะตัดสินใจจบชีวิตตัวเองด้วยวิธีการผูกคอตายในสวนหลังบ้าน เขาต้องทนกับการถูกเพื่อนที่โรงเรียน และเพื่อนในละแวกบ้านรังแก ล้อเลียน รังเกียจ และเหยียดหยามอัตลักษณ์การเป็นคนข้ามเพศของเขา โดยเหตุการณ์การรังแกเกิดขึ้นซ้ำซากนานนับปี พบว่าในสังคมอเมริกันเรื่องราวทำนองนี้เกิดบ่อยครั้ง ในช่วงเดือนเดียวกับที่ Seth ช่าตัวตายยังมีเยาวชนในสหรัฐอเมริกาอีก 5 ราย ช่าตัวตายด้วยเหตุผลที่ถูกรังแกแบบเดียวกัน

ในประเทศอินเดีย พบว่า ผู้หญิงข้ามเพศยังถูกใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ตัวอย่างเช่น กรณีของ สุนิตา (ชื่อสมมุติ) ที่ถูกตำรวจในเมืองกาดมันชุกจับกุม เธอถูกนำตัวไปที่สถานีและตำรวจ ถูกเจ้าหน้าที่ดูด่าด้วยคำหยาบคาย และถูกบังคับให้เธอลอดเสื้อผ้าผู้หญิงที่สวมใส่ออก จับอวัยวะเพศเธอ และข่มขู่ว่าจะตัดผมเธอเพื่อเป็นการลงโทษที่ทำตัวเป็นกะเทย ก่อนที่จะปล่อยตัวเธอในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเหตุการณ์ตำรวจคุกคามด้วยวาจา รวมทั้งทำร้ายร่างกายผู้หญิงข้ามเพศเกิดขึ้นบ่อยมากในประเทศอินเดีย

ในประเทศแอฟริกาใต้ก็หนักหนาสาหัสไม่เบาเลยทีเดียว มีเหตุการณ์นักกิจกรรมรณรงค์เพื่อสิทธิของคนหลากหลายทางเพศอายุ 27 ปี ชื่อ Noxolo Nogwaza ถูกข่มขืน และถูกฆ่าตายโดยใช้อาวุธที่เป็นกระจกมีคมแทงเข้าร่างกายหลายแผล เหตุการณ์เกิด

ขึ้นหลังจากที่คนที่ทำร้ายเธอพยายามดึงแฟนสาวของเธอไป เพราะคนที่อยู่ใกล้เหตุการณ์เล่าว่า พวกเขาได้ยินเสียงฆาตกรตะโกนว่าพวกเราจะเอาความเป็นเลสเบี้ยนออกไปจากตัวเธอให้ได้ มีแขกไปร่วมงานศพของ Nogwaza มากกว่าสองพันคน และแขกจำนวนมากได้ประกาศประณามการทำความรุนแรงต่อคนหลากหลายทางเพศ และเรียกร้องให้ยุติการข่มขืนหญิงรักหญิงเพื่อลงโทษ หรือเพื่อแก้ไขให้ไม่เป็นหญิงรักหญิงในสังคมไทยเองก็พบว่าคนหลากหลายทางเพศถูกทำความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์อยู่เป็นระยะๆ เช่นกัน และในกรณีของหญิงรักหญิงก็มีการสร้างวาทกรรม “แก้ทอมขอมดี” ขึ้นมาเพื่อไปข่มขืนหญิงรักหญิง เป็นต้น

การยอมรับคนที่เป็นเพศหลากหลายของคนไทยยังเป็นการยอมรับแบบมีเงื่อนไข มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งพบว่าคนไทยร้อยละ 88.5 ยอมรับได้หากว่ามีเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานเป็นเพศที่ 3 ในขณะที่ร้อยละ 8.8 ตอบว่ายอมรับไม่ได้เพราะเป็นการฝืนธรรมชาติ หรือส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร แต่เมื่อตั้งคำถามว่าถ้ามีคนในครอบครัวเป็นเพศที่ 3 ปรากฏว่าร้อยละ 77.6 ยอมรับได้ ในขณะที่ร้อยละ 17.3 บอกว่าไม่สามารถยอมรับได้ เพราะผิดกฎธรรมชาติ เพราะว่ายังต้องการผู้สืบทอดสกุล และเพราะว่าเพศที่ 3 มีพฤติกรรมบางอย่างสะอึดตาผู้คน ทำให้ทำให้ใจยอมรับไม่ได้

ชีวิตของมิด

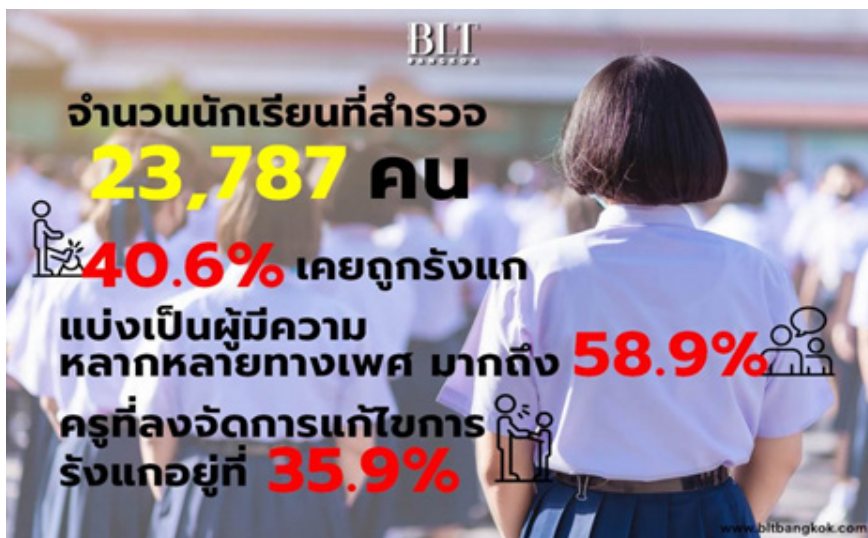
- “มิด” เป็นกะเทยที่มีฐานะยากจน เป็นแม่ค้าขายข้าวเกรียบอยู่ในตลาด ในอำเภอหนึ่งของประเทศไทย เธอเป็นลูกคนโตในบรรดาพี่น้อง 6 คน พ่อของเธอเคยเป็นพนักงานกวาดขยะ ส่วนแม่รับจ้างทั่วไป ปัจจุบันพ่อของเธอไม่ได้ทำงาน และมีสุขภาพอ่อนแอเพราะป่วยเป็นอัมพาต ส่วนแม่ต้องทำงานหนักและต้องดูแลสามี มิดจึงต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือพ่อแม่ โดยการนำข้าวเกรียบที่แม่ปั่นขายขึ้นป่า เดินไปขายตั้งแต่ตอนเช้าถึงเย็น เธอต้องเดินเป็นระยะทาง 10-20 กิโลเมตรต่อวัน เธอมีความอดทนสูง บางวันไม่ได้พักกินข้าว คนในอำเภอรู้จักเธอเป็นอย่างดี เพราะจะได้ยินเธอพูดด้วยรอยยิ้มว่า “ข้าวเกรียบมิดจะ” “ช่วยหนูซื้อข้าวเกรียบหน่อยนะ” เมื่อมีคนมาซื้อ เธอก็จะยกมือไหว้ขอบคุณทุกครั้ง หลังจากขายข้าวเกรียบเสร็จ เธอก็จะออกไปหาเก็บของเก่าที่มีคนนำมาทิ้งในถังขยะในเวลากลางคืน ถึงแม้จะลำบากและสกปรก เธอก็ไม่บ่น ไม่ท้อ เธอไม่มีเวลาแฉงตัวสวยเหมือนกะเทยคนอื่น เพราะเธอต้องการนำเงินมาให้พ่อแม่ซื้ออาหารและจ่ายค่าเช่าบ้าน ในสมัยที่มิดเป็นเด็ก เธอก็ต้องทำงานเลี้ยงน้อง และเคยไปเล่นลิเกอยู่ช่วงหนึ่ง ตอนเป็นเด็ก พ่อของเธอรังเกียจและไม่พอใจที่เธอเป็นกะเทย ชาวบ้านใกล้เคียงมักจะถามพ่อว่าทำไมถึงมีลูกเป็นกะเทย ทำให้พ่อรู้สึกอับอาย และไม่รักมิด แต่มิดก็ไม่เคยโกรธพ่อ ในทุกวันนี้ เธอหาเลี้ยงและดูแลพ่อแม่ เมื่อพ่อเห็นว่าเธอขยันทำงานมีฐานะอดทน เป็นลูกที่ดีบุญ พ่อจึงเข้าใจและยอมรับมิดโดยไม่รังเกียจว่าเธอเป็นกะเทยอีกต่อไป

5.4 เยาวชนหลากหลายทางเพศเป็น ‘เหยื่อ’ ของอคติทางเพศ

มีการสำรวจเรื่องการทำความรุนแรงต่อเยาวชนหลากหลายทางเพศในสถานศึกษาเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อช่วงปี 2557-2558 โดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับองค์การยูเนสโก (UNESCO) โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 13-20 ปี จากทุกภาค พบว่า 31 % ของเยาวชนหลากหลายทางเพศในสถานศึกษาเคยถูกทำร้ายร่างกาย มี 31% เคยถูกรังแกด้วยวาจา 29% ถูกรังแกด้วยคำพูด 36% ถูกรังแกทางสังคม และ 25 % ถูกรังแกทางเพศ งานวิจัยนี้ยังพบอีกว่านักเรียนหลากหลายทางเพศที่ถูกรังแกขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตภายในช่วง 1 เดือนในสัดส่วนสูง และเมื่อถามย้อนพฤติกรรมเกี่ยวกับการตีแม่แอลกอฮอล์ มีภาวะซึมเศร้า และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา พบว่านักเรียนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมดังกล่าวในสัดส่วนสูงด้วย

ผลการสำรวจในระดับประเทศเรื่องทัศนคติด้านรสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ และการแสดงออกทางเพศ สนับสนุนโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์กร LOVE FRANKIE เมื่อปี 2561 พบว่าปัญหาที่เยาวชนหลากหลายทางเพศถูกเลือกปฏิบัติมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษา ได้แก่ ถูกรังแกเนื่องเรื่องการพูดจา การแต่งตัว การแสดงออก (20%) ถูกรังแกจน กลั่นแกล้ง ต่อว่า ต่ำ ล้อเลียน (10.4%) ถูกรังแกทางเพศ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ (4.3%) ถูกรังแกร่างกาย (3.6%) ถูกรังแก อาจารย์ และเพื่อนไม่คบหา/เลิกคบ (3.8%)

การรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศเพราะอคติทางเพศไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียนทั่วไปที่มีนักเรียนนับถือศาสนาพุทธเรียนอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่เกิดในโรงเรียนที่สอนศาสนาด้วย เช่น โรงเรียนสอนศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโรงเรียนที่มีองค์กรศาสนาคริสต์อุปถัมภ์ พบว่าการที่นักเรียนมีการแสดงออกเป็นคนหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องใหญ่มากสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนมักออกกฎหรือมาตรการที่เข้มงวด และกวดขันห้ามไม่ให้นักเรียนแสดงตัวตนทางเพศที่ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดของตนเอง

ที่มา: <https://www.bltbangkok.com/news/27755/>

5.5 คำถามท้ายบท

- 1) การทำความรุนแรงต่อบุคคลหลากหลายทางเพศมีรูปแบบ อะไรบ้าง
- 2) สาเหตุหลักของอคติทางเพศและการไม่ยอมรับผู้ที่ไม่ใช่ชาย ไม่ใช่หญิง คืออะไร

5.6 เอกสารค้นคว้าเพิ่มเติม

ชเนตตี ทินนาม โกสม โอมพรนุวัฒน์ และรัตน ด้วยดี. (2564). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสมาคมเพศวิถีศึกษา.

มหาวิทยาลัยมหิดล องค์การแพลงอินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2557). การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ หรือคนรักเพศเดียวกัน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227518_tha/PDF/227518tha.pdf.multi

ดูคลิปวิดีโอ “ คุณเคย Bully คนเหล่านี้หรือเปล่า? “ <https://www.youtube.com/watch?v=7XHcNHql-1w&t=5s>

หน่วยที่ 6

รู้จักโลกออนไลน์ของเด็กไทย

6.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- 6.1.1 เพื่อทำความเข้าใจการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเยาวชนไทย
- 6.1.2 เพื่อทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

6.2 ลักษณะของโลกออนไลน์

โลกออนไลน์ที่เราอาจจะรู้จักกันในชื่ออื่นๆ ด้วย ได้แก่ โลกไซเบอร์ โลกอินเทอร์เน็ต หรือ โลกดิจิทัล หมายถึง สังคมที่มีการใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในชีวิตประจำวันเพื่อการสื่อสารทางไกล ช่วยทำให้เราสามารถพูดคุยกับเพื่อน พูดคุยกับญาติพี่น้อง หาเพื่อนใหม่ เรียนหนังสือกับครู ค้นคว้าข้อมูล ทำงาน เล่นเกมส์ หรือทำกิจกรรมสันทนาการต่างๆ ได้โดยไม่ต้องไปอยู่ในสถานที่จริง หรือพบปะ

กับคนตัวเป็นๆ อย่างใกล้ชิดเหมือนในอดีต ทั้งนี้ในโลกออนไลน์มีแอปพลิเคชันหรือช่องทางการสื่อสารใหม่หลายประเภทที่ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ เช่น อีเมล เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ห้องสนทนา ยูทูบ โลกไลน์ ทวิตเตอร์ คลับเฮ้าส์ เว็บบล็อก ชุม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ช่วยเชื่อมโยงการสื่อสารทางไกลได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพสูง ทำให้ข้อมูลสามารถถูกกระจายออกไปอย่างรวดเร็ว ความเป็นสาธารณะสูง และการควบคุมผลด้านลบทำได้ยาก ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถเปิดเผยตัวตน ปิดบังตัวตน หรือสร้างตัวตนใหม่ เพื่อเข้าไป อ่าน โพสต์ และแชร์เนื้อหาต่างๆ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง

6.3 การใช้เวลาบนโลกออนไลน์ของเด็กไทย

ผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประชากรไทยในปี 2563 โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า คนไทยมากกว่า 50 ล้านคน หรือ คิดเป็น 75.3% ของประชากรทั้งหมด เป็นผู้เข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ต พบอีกว่าอัตราการเข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี สถิติการใช้ระบบสื่อสารอินเทอร์เน็ตของคนไทยเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2560 พบว่าใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุด คือ บุคคลหลากหลายทางเพศ ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 12 ชั่วโมง 54 นาที รองลงมาเป็นเพศชายใช้ 11 ชั่วโมง 32 นาที ส่วนเพศหญิงใช้ 11 ชั่วโมง 11 นาที ในขณะที่กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนมีจำนวนชั่วโมงต่อวันของการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่าประชากรกลุ่มอื่น กล่าวคือ ใช้มากถึง 12 ชั่วโมง 43 นาที โดยเด็ก Gen Z ใช้อินเทอร์เน็ตวันละ 12 ชั่วโมง 8 นาที

ในบรรดาโซเชียลมีเดียประเภทต่างๆ ที่ให้บริการอยู่ในโลกออนไลน์ พบว่า คนไทยนิยมใช้เฟสบุ๊กมากที่สุด รองลงมาคือไลน์ ส่วนยูทูบมาเป็นอันดับที่สาม การท่องไปในโลกออนไลน์นั้นมีทั้งคุณและโทษ ถ้าหากว่าผู้ใช้ไม่เท่าทัน ไม่มีคุณธรรม หรือขาดจริยธรรมในการใช้โซเชียลมีเดียเหล่านั้น ปัจจุบันโลกออนไลน์กำลังก่อปัญหาให้กับสังคมหลายอย่าง เช่น การโพสต์หรือแชร์ข่าวปลอม การใช้สื่อโซเชียลทำลายชื่อเสียงกัน การด่าทอ การสร้างความขัดแย้ง พบว่า คนไทยที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่ส่งเข้าโลกออนไลน์จะมีความน่าเชื่อถือได้ โดย 94.7% ของผู้ใช้ออกว่าเคยพบเห็นข่าวปลอมในอินเทอร์เน็ต

ที่มา: รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2563 <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>

ที่มา: รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2563 <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>

6.4 คำถามท้ายบท

- 1) ลักษณะการสื่อสารออนไลน์ หรือการสื่อสารในโลกไซเบอร์ 5 ประการ ประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ปัญหาอะไรบ้าง

6.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2563. <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>

หน่วยที่ 7

การรังแก/ระรานกันทางออนไลน์

7.1 วัตถุประสงค์

7.1.1 เพื่อทำความเข้าใจความหมายของการรังแก/ระรานในสื่อออนไลน์

7.1.2 เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และรูปแบบการรังแกกันของเยาวชนในสื่อออนไลน์

7.2 ความหมายของการรังแก

ศัพท์คำว่า ‘การรังแก’ มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Bullying คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถานของไทยได้แปลศัพท์คำนี้ว่า ‘การระราน’ แต่ที่ใช้กันส่วนใหญ่มักแปลว่า การรังแก หรือ การกลั่นแกล้ง เราถือว่าการรังแกเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เขาข่มขู่การทำความรุนแรง เพราะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีลักษณะก้าวร้าว ผู้กระทำใช้อำนาจเหนืออีกฝ่าย เป็นการกระทำซ้ำๆ ทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางกายและจิตใจ หรือสร้างความรำคาญ หรือความโกรธแค้นต่อผู้ที่ถูกรังแก เพราะพวกเขาไม่สามารถปกป้องตัวเองได้จากการถูกรังแกซ้ำหลายๆ ครั้ง จากผู้รังแกคนเดียวกัน หรือจากผู้รังแกหลายคน ที่รวมหัวกันมารังแกคนอื่น ส่วนผู้ที่รังแกคนอื่นมักมีพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่าย การรังแกกันมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การรังแกทางตรง หมายถึง การรังแกซึ่งหน้า เช่น ขว้างปาสิ่งของใส่ ตะโกนด่า ล้อเลียนซึ่งหน้า ส่วนการรังแกทางอ้อม ได้แก่ การปล่อยข่าวลือ การใส่ร้าย การวิจารณ์ลับหลัง การนินทา การโกหก การบิดเบือนข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนอื่นเกิดความอับอาย เสียชื่อเสียง เจ็บปวด การรังแกกันไม่ใช่เป็นเรื่องที่ไกลตัวเราแต่เกิดขึ้นใกล้ตัวเรา อาจเกิดขึ้นได้ในสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน วิทยาลัย และระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนในละแวกบ้าน สถานที่ทำงาน เป็นต้น

7.3 รูปแบบของการรังแก

เราอาจจะแบ่งการรังแกออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. **การรังแกทางร่างกาย** มักเกี่ยวข้องกับการสัมผัสร่างกายในลักษณะของการทำร้ายร่างกายจากเบาไปหาหนัก เช่น ตบหัว ทำให้สะดุดล้ม ขว้างลูกฟุตบอลใส่ การผลัก ตบตี ชกต่อย เตะ หรือการยุแหย่ให้มีการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

2. **การรังแกด้วยคำพูด** เป็นลักษณะการใช้คำพูด หรือการเขียนข้อความ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด เช่น พูดจาเย้าแหย่ เยาะเย้ย เสียดสี การตั้งฉายา การใช้พูดล้อเลียนรูปร่างหน้าตากันในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการใช้คำพูดหรือภาษาที่แสดงถึงความเกลียดชัง ดูถูก ด่าคำหยาบคายเหยียดหยาม ที่เรียกว่า “ประทุษวาจา” (hate speech) อันเป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือ การใช้ภาษายั่วให้มีการใช้ความรุนแรง

3. **การรังแกจิตใจ** เป็นลักษณะของการสร้างความกดดันทางสังคม เพื่อให้ฝ่ายถูกกระทำเกิดความรู้สึกเจ็บปวด หรือเสียใจจากการกระทำดังกล่าว เช่น การไม่ยอมรับให้เข้ากลุ่ม แสดงความไม่สนใจ เลือกปฏิบัติ กลั่นแกล้งเอาสิ่งของไปซ่อน หรือทำลายสิ่งของส่วนตัวของคนอื่น การรีดไถเงิน การบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ การดูถูกฐานะเศรษฐกิจ การปล่อยข่าวลือ การเหมารวมในแง่ลบ รวมทั้งการเขียนหรือพูดด้วยภาษาที่ทำร้ายจิตใจ

4. **การรังแกทางเพศ** เป็นลักษณะของการรังแกที่กระทำในลักษณะต่างๆ จากเบาไปหาหนัก โดยเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์เพศภาวะและเพศวิถีของบุคคล ตัวอย่างเช่น การนำพฤติกรรมทางเพศมาล้อเลียน การแสดงความเห็นในลักษณะคุกคามทางเพศ การขโมยเพศสัมพันธ์ การจับต้องร่างกายโดยไม่ยินยอม การจับถอดเสื้อผ้า หรือเปิดกระโปรง เป็นต้น

7.3 สถานการณ์การรังแก/ระรานที่พบในเด็ก/เยาวชนไทย

พฤติกรรมการรังแกกันในเด็กนักเรียนเป็นปัญหาใหญ่ที่พบทั่วโลก สร้างความสูญเสียทั้งต่อฝ่ายผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และครอบครัว ตลอดจนสังคมส่วนรวมอย่างมหาศาล ผลกระทบมีทั้งในระยะสั้นและยาว ผู้ที่ถูกรังแกอาจจะเผชิญกับภาวะซึมเศร้า ผลการเรียนตกต่ำ ไม่อยากมาโรงเรียน ทำร้ายตัวเอง ฆ่าตัวตาย ใช้สารเสพติด นอกจากนี้การรังแกอาจนำไปสู่การตอบโต้ หรือการใช้ความรุนแรงกลับ ทำให้เกิดการทะเลาะ

วิวาท เกิดอาชญากรรม การฆ่ากัน การกราดยิงหมู่ เป็นต้น ดังนั้น สังคม ครอบครัวยุคใหม่ สถานศึกษา และหน่วยที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยกันทำให้ปัญหาลดลง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการใช้ความรุนแรงกันในสังคมได้อีกหนทางหนึ่งด้วย

ปัญหาการรังแกกันในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนในบ้านเรา เป็นปัญหาเรื้อรังที่จะต้องแก้ไข เรามีสถิติการรังแกกันของเด็กนักเรียนอยู่ในอันดับ 2 ของโลก ผลการสำรวจเมื่อปี 2563 ของโครงการนักเรียนก้าวทันยุคดิจิทัลในโรงเรียนและโซเชียลมีเดีย สนับสนุนโดยกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ที่เก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ มัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 23,787 คน จาก 225 เขตพื้นที่การศึกษาพบว่า มีนักเรียนที่เคยถูกรังแกมากถึง 40.6% ส่วนลักษณะของนักเรียนที่ถูกรังแกในสัดส่วนมากที่สุดคือนักเรียนที่มีลักษณะหลากหลายทางเพศ โดยร้อยละ 58.9% บอกว่าเคยถูกรังแก ส่วนพฤติกรรมการรังแกที่เกิดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ การล้อเลียน และการดูถูกเชือดขาด ในขณะที่การสำรวจเดียวกันพบว่ามีครูแค่ 35.9% ที่เคยลงไปจัดการแก้ไขปัญหาเมื่อมีการรังแกกันในเด็กนักเรียนเกิดขึ้น

อีกผลการสำรวจหนึ่งศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2562-2563 ดำเนินการโดยองค์กรที่รับทุนจากสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ เก็บข้อมูลในนักเรียนอายุช่วง 10-15 ปี มากกว่า 1,000 คน จาก 15 โรงเรียนทั่วประเทศ พบว่า 92% เคยถูกเพื่อนรังแก 25% ถูกเพื่อนรังแก 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ และ 35% ถูกเพื่อนรังแกอย่างน้อย 2 ครั้งในหนึ่งเทอม รูปแบบการรังแกที่พบมากที่สุด คือ ทำร้ายร่างกาย เช่น ตีหัว เขกหัว พบ 62% รองลงมาคือล้อเลียนชื่อพ่อแม่พบมี 43% ถัดมาคือ ถูกตั้งฉายาที่ทำให้อับอายมี 42% มีนักเรียนมากถึง 30% บอกว่าถูกคุกคามหรือรังแกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลจากงานวิจัยที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมมือกับดีแทค เมื่อปี พ.ศ. 2561 เก็บข้อมูลในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เรื่อง การกลั่นแกล้งของเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา พบว่า 91% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,606 เคยถูกลั่นแกล้งในสถานศึกษาจนถึงขั้นเสียใจหรือเสียความรู้สึก

7.4 ความหมายของการรังแก/ระรานทางออนไลน์

การรังแกกันในโลกออนไลน์ หรือเรียกอีกอย่างว่าการรังแกทางไซเบอร์ (cyber-

bullying) หมายถึง พฤติกรรมการส่งหรือแชร์ข้อความ เสียงพูด วิดีโอ หรือรูปภาพที่มีเนื้อหาในลักษณะ ด่าทอ เหยียดหยาม ข่มขู่ หรือ คุกคามทางเพศ ผู้อื่น เข้าสู่ระบบ อินเทอร์เน็ต ผ่านแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน หรือช่องสื่อสารออนไลน์ประเภทต่างๆ เช่น เว็บไซต์ อีเมล เอสเอ็มเอส แมสเซ็นเจอร์ เฟสบุ๊ก ห้องสนทนา ชอว์ยูทูป บล็อก โลน วิดีโอเตอร์ คลับเฮาส์ ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกลั่นแกล้ง ประจาน ทำลายชื่อเสียง หลอกลวง หรือ สร้างความเกลียดชังให้เกิดขึ้นต่อบุคคลที่ตกเป็นเป้าหมาย

การรังแกทางออนไลน์ มีองค์ประกอบเหมือนกับการรังแกรูปแบบดั้งเดิมที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ตามถนน ซอย หรือท้องถื่นละแวกบ้าน กล่าวคือ เป็นการกระทำที่จงใจ กระทำซ้ำ และผู้กระทำมีแหล่งอำนาจมากกว่าเหยื่อ ได้แก่ การมีเพศภาวะ เพศวิถี วิทยาศาสตร์ หรือ เชื้อชาติ ที่เหนือกว่า เป็นต้น แต่อาจจะพบว่าการกลั่นแกล้งออนไลน์นั้น ผู้กลั่นแกล้งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้ง เนื่องจากส่วนมากและผู้กลั่นแกล้งออนไลน์มักไม่เปิดเผยตัวตน และมักพบว่าผู้ตกเป็นเหยื่อของพฤติกรรมรังแกในโลกออนไลน์ส่วนใหญ่ไม่สามารถปกป้องตัวเองได้ เนื่องจากผู้รังแกอาจจะเปลี่ยนโปรไฟล์ตัวเอง หรือปกปิดตัวตนแท้จริงในโลกออนไลน์ การรังแกในโลกออนไลน์ทำให้คนที่ตกเป็นเหยื่อวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา เพราะไม่รู้ว่าการรังแกจะเกิดขึ้นอีกเมื่อไหร่ และไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มอะไรบ้าง

การรังแกกันที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์มักมีความเชื่อมโยงหรือสืบเนื่องกับการรังแกที่เกิดขึ้นในโลกออฟไลน์มาก่อน เป็นการขยายขอบเขตการรังแกกันจากนอกพื้นที่ออนไลน์ ไปสู่โลกออนไลน์นั่นเอง หรือ อาจจะเกิดขึ้นในทิศทางที่กลับกันก็ได้ คือ มีการรังแกกันในโลกไซเบอร์มาก่อนแล้วข้ามขอบเขตไปรังแกกันในนอกโลกออนไลน์หรือในโลกออฟไลน์นั่นเอง นอกจากนั้น ยังพบว่าการรังแกกันในโลกออนไลน์ไม่ได้เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนหรือคนรู้จักกันมาก่อนในโลกออฟไลน์เท่านั้น แต่เกิดขึ้นระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยกันที่ไม่ได้รู้จักกันและไม่ได้มีความขัดแย้งเป็นการส่วนตัวแต่กันมาแต่อย่างใด

7.5 รูปแบบพฤติกรรมรังแกทางออนไลน์

ในบริบททั่วไปพบว่ามีรูปแบบของพฤติกรรมรังแกหรือระรานกันในโลกออนไลน์ที่เกิดขึ้นบ่อยอยู่ 6 รูปแบบ ดังนี้

1) การโจมตีขู่ทำร้ายหรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย เช่น โพสต์ข้อความด่าทอ พุดจา ส่อเสียด ให้ร้าย ใช้ภาษาขู่เหยียดให้เกิดความเกลียดชัง และการใช้ประทุษวาจา หรือ ภาษา ที่แสดงความเกลียดชัง (hate speech)

2) การแบล็กเมล เช่น การนำความลับ หรือรูปภาพของคนอื่นมาเปิดเผย หรือ ใส่ร้ายป้ายสี

3) การหลอกลวง เป็นการหลอกลวงให้หลงเชื่อ นัดให้ออกมาพบเจอและทำมิดี มิร้าย หลอกให้โอนเงินให้ด้วยวิธีการต่างๆ

4) การคุกคามทางเพศ เช่น เขียนหรือพูดหรือส่งรูปภาพ หรือวิดีโอในลักษณะ ที่สื่อไปในเรื่องเพศให้คนอื่นโดยที่เขาไม่ได้ต้องการ การบังคับให้แสดงพฤติกรรมทางเพศ ผ่านกล้องหรือโทรศัพท์มือถือและนำมาโพสต์หรือแชร์ออนไลน์ การติดต่อภาพโป๊เปลือย ของคนอื่นและนำไปโพสต์หรือแชร์ออนไลน์

5) การแอบอ้างตัวตนของคนอื่น เช่น สวมรอยเป็นคนอื่น ใช้แอคเคานต์คนอื่น เพื่อไปโพสต์หรือแชร์ข้อความหยาบคาย รูปภาพ หรือวิดีโอ เพื่อให้ร้ายบุคคลอื่น

6) การสร้างกลุ่มในโซเชียลเฉพาะขึ้นมาเพื่อโจมตีบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น เช่น ตั้ง เพจแฉนั้บุคคลหลากหลายทางเพศ ตั้งเพจให้ข้อมูลที่เป็นเท็จที่สร้างความเสียหายต่อ คนที่ตกเป็นเป้าหมาย ตั้งเพจต่อต้านคนที่เห็นต่างทางการเมือง เป็นต้น

7.6 การรังแกทางออนไลน์ในเด็กและเยาวชนไทย

ปัจจุบันโซเชียลมีเดียกำลังเป็นพื้นที่ที่เด็กและเยาวชนนำมาใช้เป็นเครื่องมือ รังแก/ระรานกันมากขึ้น เพิ่มเติมมาจากพฤติกรรมกรรังแกกันที่พบในโลกออฟไลน์/ โลกกายภาพ การรังแกในโลกออนไลน์ของเด็กไทยเริ่มเป็นประเด็นปัญหาสังคมใน ประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ จากผลวิจัยเรื่อง “ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ในระดับชั้น ม.1-3” ของ รศ.นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล หัวหน้าสาขาวิชาจิตเวชเด็กและวัยรุ่น คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล พบว่า เด็กไทย ราว 45% มีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์อย่างน้อย 1 ครั้ง ซึ่งมากกว่า สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่นถึง 4 เท่า

ในปี 2561-2562 สถาบัน Digital Intelligence Quotient แห่งประเทศสิงคโปร์ ได้เก็บข้อมูลในนักเรียนไทยระดับชั้นประถมปีที่ 4-6 จำนวน 44,000 คน จาก 450 โรงเรียนในทุกภาค พบว่า เด็กไทยอายุ 8-19 ปี มีโอกาสเผชิญอันตรายบนโลกออนไลน์ ในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กจากประเทศอื่นในอาเซียนด้วยกัน โดยมีเด็กที่เคยมีประสบการณ์ ถูกรังแกออนไลน์ทางโทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่นๆ ที่ใช้สื่อสารมากถึง 41% ในขณะที่ตัวเลขของเด็กประเทศอื่นอยู่ที่ 39% ยังพบอีกว่าจำนวนเด็กผู้ชายและผู้หญิง ไทยที่เคยถูกรังแกออนไลน์มีสัดส่วนไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก โดยเด็กผู้ชายมีโอกาส ตกเป็นเหยื่อถูกรังแกออนไลน์มากกว่าเด็กผู้หญิง ด้วยสัดส่วน 45% ต่อ 40% แต่สำหรับ ในเฉพาะกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป กลับพบว่าเด็กผู้หญิงที่เคยถูกรังแกออนไลน์มี 43% ในขณะที่เด็กผู้ชายมี 37%

7.7 รูปแบบของพฤติกรรมการรังแกทางออนไลน์ของเด็กไทย

อ้างอิงข้อมูลของมูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)

7.8 คำถามท้ายบท

- 1) รูปแบบของการรังแก 4 รูปแบบ ประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 2) พฤติกรรมการรังแกในสื่อออนไลน์ 6 ลักษณะ ประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 3) การรังแกทางไซเบอร์ (cyberbullying) หมายถึงอะไร

7.9 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2563. <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>

Cyberbullying : ระรานออนไลน์ ร้ายล้นวิว เคยไหม? <https://www.etda.or.th/th/Knowledge-Sharing/Cyberbullying-in-IFBL.aspx>

ชาญวิทย์ พรนภดล. “ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในระดับชั้น ม.1-3,” ผู้จัดการ online, แก้ไขครั้งล่าสุด 18 มิถุนายน 2560, สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2560. <http://www.manager.co.th/Cyberbiz/ViewNews.aspx?NewsID=9600000061934>

ดูภาพยนตร์สั้นเรื่อง Cyberbullying เป็นเรื่องปกติหรือ? <https://www.youtube.com/watch?v=GKF4e8s581M>

หน่วยที่ 8

การรังแกคนหลากหลายทางเพศในโลกออนไลน์

8.1 วัตถุประสงค์

8.1.1 เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์การรังแกคนหลากหลายทางเพศในสื่อออนไลน์

8.1.2 เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศในสื่อออนไลน์

8.2 สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

การรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ มีสาเหตุมาจากความเกลียดชัง หรืออคติทางเพศที่มีต่อคนเหล่านี้เป็นหลัก โดยผู้รังแกแสดงออกซึ่งอคติผ่านการกระทำ ทำทาง การพูด การเขียนข้อความ การโพสต์ หรือการแชร์รูปภาพ ที่ทำให้ผู้ถูกรังแกรู้สึกว่าการรังแกด้วยเหตุที่เขามีอัตลักษณ์ทางเพศที่ผู้รังแกไม่ยอมรับ หรือด้วยเหตุที่ผู้รังแกมีอคติต่อพฤติกรรมทางเพศ รูปร่างหน้าตาทางเพศ รสนิยมทางเพศ และการแสดงตัวตนทางเพศของผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายการรังแกทั้งที่เป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล และทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง หรือเป็นแค่การสงสัยว่าผู้ถูกรังแกมีตัวตนหรือมีพฤติกรรมแบบนั้น กลุ่มที่มักตกเป็นเป้าหมายของการเกลียดชัง และรังแก ได้แก่ กลุ่มเกย์ กะเทย ทอม ดี และเลสเบี้ยน ซึ่งมีการแสดงออกทางเพศที่แตกต่างไปจากชายและหญิงชัดเจน กลุ่มคนเหล่านี้ตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้งรังแกในสื่อออนไลน์ ในลักษณะต่างๆ เช่น การใช้คำพูด หรือภาษาเขียนล้อเลียน เสียดสี ดูหมิ่น เหยียดหยาม ข่มขู่ เปรียบเปรยในทางลบ สบประมาท กระแนะกระแหน ใส่ร้ายป้ายสี สร้างข่าวปลอมให้คนกลุ่มนี้เสียหาย เป็นต้น

ในปัจจุบันที่เครือข่ายเทคโนโลยีการสื่อสารในระบบดิจิทัลครอบคลุมพื้นที่กายภาพและพื้นที่สังคมกว้างขวาง ทำให้เห็นปรากฏการณ์การรังแก/การกลั่นแกล้งบุคคลหลากหลายทางเพศ ที่เกิดขึ้นบนโลกออนไลน์สูงมากในทั่วโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สังคมยังไม่ค่อยมีความเข้าใจที่ถูกต้องถึงตัวตนทางเพศที่หลากหลายของผู้คน การ

ดำรงอยู่ของทัศนคติและพฤติกรรมการเหยียดเพศ การเกลียดชัง และเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ ส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นคนหลากหลายทางเพศ หรือที่แสดงออกชัดเจนว่าเป็นคนหลากหลายทางเพศประเภทใดประเภทหนึ่ง จึงมีความเปราะบางที่จะถูกรังแกหรือถูกกลั่นแกล้งมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีการแสดงตัวตนทางเพศอยู่ภายใต้กรอบสังคมที่ยึดถือกฎเกณฑ์ที่ระบอบสองเพศจัดวางไว้ให้ปฏิบัติตาม

มีการวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าวัยรุ่นที่เป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะกลุ่มอายุระหว่าง 11-22 ปี มากกว่าครึ่ง หรือ ประมาณ 52% ตกเป็นเป้าหมายของการรังแกออนไลน์มากกว่า 1 ครั้ง และ 54% เคยถูกล้อเลียนหรือถูกกล่าวโจมตีรสนิยมทางเพศ 37% ถูกล้อเลียนหรือถูกโจมตีเรื่องการแสดงออกทางเพศสภาพที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด ยังอีกพบว่า 50% ของผู้รังแกในโลกออนไลน์ ที่ชอบใช้ภาษาเหยียดเพศ กลุ่มวัยรุ่นที่แสดงตัวตนว่าเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ มักไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อจิตใจของบุคคลที่ถูกรังแกในโลกออนไลน์

ในประเทศไทยมีการวิจัยที่ศึกษาการกลั่นแกล้งกันของเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ทำร่วมกับบริษัทดีแทค เก็บข้อมูลในปี 2561 พบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนหลากหลายทางเพศตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทั้งในโลกออนไลน์และโลกออฟไลน์ในสัดส่วนที่สูงถึง 87.42% แบ่งเป็นคนที่มีการประสบการณเคยถูกรังแกในโลกออนไลน์มีราว 5.16% ในขณะที่ถูกรังแกนอกโลกออนไลน์ ได้แก่ เคยถูกรังแกทางวาจา 47.67 % ถูกรังแกทางเพศ 8.46% เมื่อเปรียบเทียบการรังแกทุกประเภทด้วยเพศสภาพ พบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่ถูกรังแกมากที่สุด

8.3 รูปแบบการรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศที่พบบ่อยในสื่อออนไลน์

พบว่ากลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้ถูกรังแก หรือระราน ด้วยการใช้คำพูดเสียดสี ล้อเลียน เหยียดหยาม ดูถูก ผ่านทางสื่อออนไลน์และเครือข่ายออนไลน์ ในหลายรูปแบบ ในตารางข้างล่างเป็นตัวอย่างของการรังแกเหล่านั้นที่พบในเครือข่ายสื่อออนไลน์

รูปแบบ	วิธีการแสดงออก
1.การใช้คำเรียก/ข้อความ (Name calling)	• การโพสต์แชร์ข้อความล้อเลียนรูปร่าง/หน้าตา • การโพสต์แชร์ข้อความล้อเลียนพฤติกรรม • การโพสต์แชร์ หรือส่งข้อความประจาน/ล้อเลียนเรื่องเพศสัมพันธ์
2. การนิทาใส่ร้าย (Spreading rumours)	• การโพสต์แชร์ข้อความประจานบุคคล
3. การใช้รูปภาพ/สัญลักษณ์	• การโพสต์แชร์ข้อมูล/รูปภาพ โดยไม่ได้ขออนุญาตเจ้าตัวก่อน • การโพสต์แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลเพื่อทำลายชื่อเสียง/ภาพลักษณ์เขา • การส่งข้อมูลเรื่องเพศสัมพันธ์/ภาพโป๊ ไปให้บุคคล โดยที่เขาไม่ได้ขอ
4. การปลอมตัว อำพราง	• การสวมรอยหรือปลอมตัวบนอินเทอร์เน็ตเป็นบุคคลอื่นซึ่งเป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ จนทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหาย
5. การตามรังควาน ข่มขู่	• การโพสต์แชร์ หรือส่งข้อความข่มขู่ว่าจะทำร้าย • การโพสต์แชร์ หรือส่งข้อความเชิงอบรมสั่งสอน เพื่อให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นเพศกำเนิดของเขา • การโพสต์แชร์รูปอาวุธ เช่น มีด ปืน เพื่อข่มขู่ • การโพสต์แชร์ข้อความว่าจะข่มขืน ลวนลาม • การเกาะติด อินสตาแกรม ไลน์ ยูทูบ ฯลฯ และ โพสต์แชร์ข้อความไปสร้างความรำคาญหรือความหวาดกลัว

ส่วนภาษาเหยียดอัตลักษณ์ทางเพศ หรือการตั้งฉายา ที่พบบ่อยในเครือข่ายสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ แชนดรัม ยูทูบ ดิก-ด็อก ฯลฯ ก็มีให้เห็นอยู่เสมอ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ถูกรังแกในโลกออนไลน์ด้วยภาษาเหยียด มักจะเป็น เกย์ กะเทย ชายรักชาย หญิงรักหญิง ทอม ดี เลสเบี้ยน สาวประเภทสอง หญิงข้ามเพศ ส่วนใหญ่มักจะมุ่งโจมตีเรื่องเพศวิถี เช่น รสนิยมทางเพศ หรือไม่ก็มุ่งวิจารณ์ไปที่รูปร่างหน้าตา

คำเรียก	ความหมาย	ผู้ที่ถูกล้อเลียน	ตัวอย่างประโยคที่ใช้ล้อเลียนเหยียดหยาม
1 สายเหลือง หรือ ไอ้เหลือง	เป็นคำเปรียบเทียบกับพฤติกรรมชายรักชายที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก ซึ่งเป็นอวัยวะที่ซับซ้อน อูจจาอะระที่มีสีเหลือง ผู้ที่เป็นฝ่ายรุกจะสอดใส่เข้าไปในทวารหนักของผู้ที่เป็นฝ่ายรับ ซึ่งบางครั้งจะมีเศษอูจจาอะระติดออกมาขณะที่มีการสอดใส่	เกย์ ชายรักชาย	"หุยย มึงดูพวกนี้ดิ แม่งสายเหลืองวะ"
2 ขุดทอง	เป็นคำเปรียบเทียบกับกิจกรรมร่วมเพศทางทวารหนักระหว่างชายกับชาย ซึ่งฝ่ายที่เป็นรุก (ผู้กระทำ) จะใช้อวัยวะสอดใส่เข้าไปในรูทวารหนัก (รูก้น) ของฝ่ายรับ (ผู้ถูกระทำ) ซึ่งบางครั้งจะมีเศษอูจจาอะระสีเหลืองของฝ่ายรับติดออกมา ลักษณะการสอดใส่เช่นนี้จึงถูกเปรียบเปรยเป็นการขุดทอง เพราะทองมีสีเหลืองคล้ายสีของอูจจาอะระ	เกย์ ชายรักชาย	"ไปขุดทองกันอย่างเมามัน" "มีแววรูหลวม ซักล่องหลังขุดทอง"

3 ระเบิดถึงซี่หรือแทงรูซี่	ความหมายเหมือนกับคำว่า “ชุดทอง” แต่มีนัยยะส่อไปในทางสกปรกโสโครก ซึ่งถึงซี่จะหมายถึงช่องทวารหนักของฝ่ายรับที่เป็นที่สะสมของอุจจาระ และพฤติกรรมสอดใส่องคชาติของฝ่ายรุกเข้าไปในทวารหนักของฝ่ายรับ จะเหมือนการทิ่มแทงเข้าไปในรูทวารและทำให้อุจจาระปะปนออกมา ซึ่งเปรียบเหมือนการทำให้ถึงอุจจาระแตกกระเบิด บางกรณีอาจเรียกว่า “แทงรูซี่” ซึ่งบ่งบอกถึงการใช้อองคชาติของเกย์ฝ่ายรุกสอดใส่เข้าไปในรูทวารหนัก (รูซี่) ของเกย์ฝ่ายรับ	เกย์ ชายรักชาย กะเทย	“มีแววรูหลวมซี่คล้องหลังชุดทอง”
4 ระเบิดถึงส้วม	ความหมายเหมือนกับคำว่า “ระเบิดถึงซี่” โดยเปลี่ยนคำว่าถึงซี่เป็นถึงส้วม ซึ่งบ่งบอกว่าถึงส้วมคือที่เก็บอุจจาระที่เน่าเหม็น เหมือนกับเป็นกันและช่องทวารหนักของเกย์ที่เป็นฝ่ายรับที่เป็นอวัยวะสำหรับเก็บและถ่ายอุจจาระ	เกย์ ชายรักชาย กะเทย	““ฮอโรมัน 2” ปล่อยฉากเด็ด “มาร์ช” ระเบิดถึงส้วม “ตัว” เลิฟซีนจ๊วบๆ เล่น เอาตุ๊ดเกย์ฟิน” “ไม่กลัวหนังตูดถลอกตอนจ้างเด็กหนุ่มมา ระเบิดถึงซี่หรือยังไง”

5 ทลาย ฟักทองบด หรือ มนต์รัก ฟักทองบด	ความหมายเหมือนกับ “ระเบิดถึง ซี” ซึ่งอุจจาระสีเหลืองถูกเปรียบ เป็นฟักทองบด เพราะมีรูปลักษณ์ และสีที่เหลืองเหมือนกัน ส่วนคำ ว่าทลาย คือการเอาองชาตสอดใส่ เข้าไปในรูทวารหนัก พฤติกรรมนี้ จึงถูกเปรียบเทียบเป็นการทลายฟักทอง บด นอกจากนั้น ยังเป็นการ เปรียบเทียบความรักและความ สัมพันธ์ของคู่เกย์และชายรักชาย เป็นดัง “มนต์รักฟักทองบด” ซึ่งมี นัยยะเชิงเหยียดหยาม เป็นการลด ค่าความรักของเกย์ให้เหลือเพียง กิจกรรมสอดใส่ทางทวารหนัก ซึ่ง เป็นสัญลักษณ์ของความไม่สะอาด และเป็นของสกปรก	เกย์ ชายรักชาย กะเทย	
6 เสียวตุต	เป็นคำเปรียบเทียบความรู้สึก ของผู้ชายที่เป็นรักต่างเพศที่มีต่อ บุคคลที่เป็นเกย์ เพราะมีภาพจำ ว่าเกย์คือผู้ที่มีอารมณ์และความ ต้องการทางเพศสูง และคิดว่า กิจกรรมทางเพศของเกย์คือการ ร่วมเพศทางทวารหนัก มีการ สอดใส่องคชาตเข้าไปในรูทวาร หนัก (ตุต) ดังนั้นถ้าเกย์เข้ามาใกล้ ชิดหรือเข้ามาทักทาย ผู้ชายจะเกิด ความกังวลว่าเกย์คนนั้นจะเข้ามา ลวนลามทางเพศ จึงนำไปสู่อาการ “เสียวตุต” ของผู้ชายคนนั้น	เกย์ ชายรักชาย	“เกย์เด็กแอบ เสียวตุตกัน แม่่ง ชอบแนวนีตั้งแต่ เด็กเลยหรอวะ เนี่ย”

7 ตีฉิ่ง	เป็นคำเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์เพศสัมพันธ์ระหว่างคู่ทอมดี้ เลสเบี้ยน และหญิงรักหญิง ซึ่งจะใช้อวัยวะเพศหญิง (โยนี) เสียดสีถูกไถกันอย่างแนบชิด คล้ายกับการใช้ฉิ่ง (เครื่องดนตรีไทย) ตีกระทบกันจนเกิดเสียงดัง	ทอมดี้ เลสเบี้ยน หญิงรักหญิง	“แนนซี่ ตีฉิ่ง ประกาศคบทอม 3 ปี” “หญิง+หญิง = ฉิ่งครองเมือง”
8 อีตึด	เป็นคำเชิงลบที่ใช้เรียกบุคคลที่เป็นกะเทย หรือผู้ชายที่มีกิริยาท่าทางนุ่มนวลอ่อนหวาน มีอาการกระตุ้ดตึง เหมือนผู้หญิง ซึ่งส่วนมากผู้ที่ถูกเรียกว่า “อีตึด” จะรู้สึกไม่พอใจเพราะถือเป็นคำที่ดูหมิ่นเหยียดหยาม	กะเทย สาวประเภท สอง ผู้หญิง ข้ามเพศ	“เกย์เด็กแอบ เสียวตุตกัน แม่ ชอบแนวนี่ตั้งแต่ เด็กเลยหรวว เนี่ย”
9 กะเทย ควาย	เป็นคำเรียกในเชิงลบและสบประมาท ต่อกะเทยที่มีรูปร่างอ้วนหรือตัวใหญ่ เป็นการนำเอารูปร่างของบุคคลมาล้อเลียนทำให้ผู้นั้นเกิดความอับอาย ในกรณีนี้ รูปร่างใหญ่โตจะถูกเปรียบเทียบเป็น “ควาย” ซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยที่ช่วยทำงานในไร่นา มีกล้ามเนื้อแข็งแรงใหญ่โต อดทน ทำงานหนัก กะเทยที่ถูกเปรียบเทียบเป็น “ควาย” จึงถูกตีตราว่าไม่สวย ตรงข้ามกับผู้หญิงที่มีรูปร่างผอมเพรียวเซ็กซี่น่ารัก เป็นที่หมายปองของผู้ชาย แต่กะเทยควายคือผู้ที่น่าเกลียด ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ชาย	กะเทย	“เตือนภัย แก๊ง กะเทยควาย สะพายถุง หลอก ขอเงินผู้คนเดิน ถนนในยาม วิกาล”

8.4 การให้ความรู้ที่ถูกต้องเรื่องพฤติกรรมที่เข้าข่ายการรังแกในสื่อออนไลน์

นอกจากการปรับทัศนคติ สร้างความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศ เพื่อลดล้างอคติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศแล้ว การให้ข้อมูลความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ว่าพฤติกรรมแบบใดเป็นการรังแกออนไลน์บ้าง ก็มีส่วนอย่างมากในการช่วยป้องกันและยุติปัญหาการรังแกนักเรียนและบุคคลหลากหลายทางเพศในโลกไซเบอร์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้นถึงมัธยมปลาย และระดับอาชีวศึกษา ภายใต้โครงการวิจัยการพัฒนาชุดความรู้ออนไลน์สำหรับบุคลากรด้านการศึกษาเพื่อยุติการสร้างวาทกรรมเกลียดชังในสื่อออนไลน์ที่กระทำต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 60 มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าพฤติกรรมรูปแบบใดบ้างเป็นการระราน/รังแกบุคคลหลากหลายทางเพศ แต่มีบางพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 30 คิดว่าไม่ได้เป็นพฤติกรรมการระรานออนไลน์ ได้แก่ 1) พฤติกรรมการโพสต์/แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลที่เป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ 2) พฤติกรรมการโพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความเชิงอบรมสั่งสอนบุคคลที่เป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ เพื่อให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นเพศโดยกำเนิดของเขา และ 3) พฤติกรรมการส่งข้อมูลเรื่องเพศสัมพันธ์/ภาพโป๊ ไปให้บุคคลที่เป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ โดยที่เขาไม่ได้ขอ

การศึกษานี้ยังพบว่า พฤติกรรมที่มีร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกระทำการดังกล่าวมากที่สุด ใน 3 อันดับแรก คือ 1) โพสต์ข้อความล้อเลียนนักเรียนที่เป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ 2) โพสต์/แชร์รูปภาพล้อเลียนนักเรียนที่มีลักษณะเป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ และ 3) ส่งข้อความไปด่าทอ/เสียดสี/ถากถาง นักเรียนที่มีลักษณะเป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ คิดเป็นร้อยละ 3.9, 3.1 และ 2.5 ตามลำดับ และพบว่าพฤติกรรมการรังแกออนไลน์ที่นักเรียนเคยมีประสบการณ์ถูกกระทำมากสุด ใน 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การโพสต์ข้อความล้อเลียนเพราะเหตุผลที่เป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ 2) การส่งข้อความหรือรูปภาพที่มีเนื้อหาสื่อไปในทางละเมิดทางเพศ/คุกคามทางเพศมาให้เพราะว่าเป็น เกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ (เช่น ขอมิเพศสัมพันธ์ด้วย ชูว่าจะข่มขืน ฯลฯ) และ 3) การโพสต์/แชร์ข้อความในทำนองดักเตือน/อบรมสั่งสอนเพื่อให้เลิกเป็นเกย์/กะเทย/ทอม/ดี้ คิดเป็นร้อยละ 6.5, 5.1 และ 4.8 ตามลำดับ โดยพบว่าผู้รังแกในข้อที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นเพื่อน

และบุคคลอื่น ส่วนพฤติกรรมระรานออนไลน์ข้อที่ 2 กระทำโดยบุคคลอื่นเสียส่วนมาก สำหรับพฤติกรรมระรานออนไลน์ข้อที่ 3 ส่วนใหญ่ก็มีบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำ รองลงมา เป็นคุณครูที่เป็นผู้กระทำกับนักเรียน

ดังนั้น จึงเห็นว่าเรายังมีความจำเป็นที่จะต้องให้รณรงค์ และเน้นย้ำให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในลักษณะที่ไม่รังแกบุคคลหลากหลายทางเพศ รายการพฤติกรรมที่นำมาในตารางเป็นพฤติกรรมที่ควรสอนให้นักเรียนได้เข้าใจ ว่าเป็นพฤติกรรมที่เข้าข่ายการระราน/รังแกในโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่ตกเป็นเป้าหมาย จะเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ หรือบุคคลเพศอื่นก็ไม่ควรกระทำ

พฤติกรรมระราน/รังแกบุคคลหลากหลายทางเพศในสื่อออนไลน์
1. โพสต์/แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลหลากหลายทางเพศโดยไม่ได้รับอนุญาตเจ้าตัวก่อน
2. โพสต์/แชร์ข้อมูล/รูปภาพของบุคคลหลากหลายทางเพศ เพื่อทำลายชื่อเสียง/ภาพลักษณ์ของเขา
3. ส่งข้อมูลเรื่องเพศสัมพันธ์/ภาพโป๊ ไปให้บุคคลหลากหลายทางเพศโดยที่เขาไม่ได้ขอ
4. โพสต์/แชร์ข้อความล้อเลียนรูปร่าง/หน้าตาของบุคคลหลากหลายทางเพศ
5. โพสต์/แชร์ข้อความประจานบุคคลเพราะสงสัยว่าเขาเป็นหลากหลายทางเพศ
6. โพสต์/แชร์ข้อความล้อเลียนพฤติกรรมทั่วไปของบุคคลหลากหลายทางเพศ
7. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความประจาน/ล้อเลียนเรื่องเพศสัมพันธ์ของบุคคลหลากหลายทางเพศ
8. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความข่มขู่จะทำร้ายบุคคลหลากหลายทางเพศ
9. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความเชิงอบรมสั่งสอนบุคคลหลากหลายทางเพศเพื่อให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นเพศโดยกำเนิดของเขา
10. โพสต์/แชร์รูปอาวูธ เช่น มิด ปีน เพื่อข่มขู่บุคคลหลากหลายทางเพศ เพราะไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา

11. โพสต์/แชร์ หรือส่งข้อความไปข่มขู่ว่าจะทำร้ายบุคคลหลากหลายทางเพศ เพราะที่ไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา
12. โพสต์/แชร์ข้อความว่าจะข่มขืนบุคคลหลากหลายทางเพศเพราะที่ไม่ยอมรับตัวตนทางเพศของเขา
13. สวมรอยหรือปลอมตัวบนอินเทอร์เน็ตเป็นบุคคลอื่นที่เป็นหลากหลายทางเพศ จนทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหาย
14. เกาะติด อินสตราแกรม ไลน์ ยูทูบ ฯลฯ ของบุคคลหลากหลายทางเพศ โดยโพสต์/แชร์ข้อความที่สร้างความรำคาญ หรือความหวาดกลัวให้กับเขา

8.5 คำถามท้ายบท

- 1) รูปแบบการรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศที่พบในสื่อออนไลน์ มีอะไรบ้าง
- 2) ภาษาเหยียดอัตลักษณ์ทางเพศที่พบบนสื่อสังคมออนไลน์ มีอะไรบ้าง

8.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

สุชาดา ทวีสิทธิ์ นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ และ ชิตปภพ ประเสริฐไพฑูรย์. (2564). รายงานผลการศึกษาโครงการวิจัยการพัฒนาชุดความรู้ออนไลน์สำหรับบุคลากรด้านการศึกษาเพื่อยุติการสร้างวาทกรรมเกลียดชังในสื่อออนไลน์ที่กระทำต่อกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และกองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

หน่วยที่ 9

ผลกระทบจากการถูกรังแกออนไลน์

9.1 วัตถุประสงค์

9.1.1 เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบของการถูกรังแกในสื่อออนไลน์

9.1.2 เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของครูและผู้ปกครองในการแก้ปัญหาการรังแกในสื่อออนไลน์

9.2 เกิดอะไรขึ้นบ้างกับ ‘ผู้ถูกรังแก’ และ ‘ผู้รังแกคนอื่น’

การรังแกกันในเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มเด็กทั่วไป หรือเด็กหลากหลายทางเพศ ย่อมส่งผลเสียต่อทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เด็กและเยาวชนที่ถูกรังแกอย่างต่อเนื่องและยาวนานจากเพื่อนและบุคคลรอบข้าง จะได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ผลกระทบทางจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ เกิดภาวะซึมเศร้า เกิดความวิตกกังวล เกิดการสูญเสียความมั่นใจในตัวเอง เกิดความเครียด เกิดความรู้สึกผิด นอนไม่หลับ คิดฟุ้งซ่าน

2) ผลกระทบทางสังคม เกิดการแยกตัวออกจากสังคม รู้สึกโดดเดี่ยว เก็บตัว ไม่กล้าเผชิญหน้ากับคนรอบข้าง และอาจคิดฆ่าตัวตาย บางคนอาจกลายเป็นคนต่อต้านสังคม

3) ผลกระทบทางพฤติกรรม มีพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรง บางคนอาจหันไปพึ่งยาเสพติดเพื่อปลดปล่อยความเครียด บางคนอาจหมดกำลังใจที่จะมาโรงเรียน ไม่สนใจการเรียน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ และอาจเลิกเรียนไปในที่สุด

มีงานวิจัยที่พบว่าเด็กที่ถูกรังแกราว 26% มีภาวะเครียด 16% ไม่อยากไปโรงเรียนอีก 15% กลายเป็นเด็กที่ไม่กล้าแสดงออก และ 13% ประสบกับภาวะซึมเศร้า เด็กและเยาวชนหลากหลายทางเพศที่ถูกรังแก หรือถูกทำความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ

ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิดขึ้นในโลกออนไลน์ หรือในโลกออฟไลน์ก็ตาม มักได้รับบาดเจ็บทั้งทางกายและจิตใจ หลายกรณีอาจพยายามฆ่าตัวตาย หรือเสียชีวิต สร้างความสูญเสียต่อครอบครัวและสังคม การรังแกด้วยคำพูด การล้อเลียน ทำให้เกิดความอับอาย ต้องหนีหน้าสังคม เกิดภาวะความเครียด เป็นโรคซึมเศร้า และอาจจะมีปัญหาสุขภาพจิตอื่นๆ จนถึงขั้นคิดฆ่าตัวตาย และมีจำนวนมากฆ่าตัวตายสำเร็จ ซึ่งมีกรณีตัวอย่างเกิดขึ้นแล้วทั้งในต่างประเทศ และประเทศไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีอัตราการของการพยายามฆ่าตัวตายของวัยรุ่นหลากหลายทางเพศเนื่องมาจากการถูกรังแก สูงกว่าวัยรุ่นทั่วไปถึง 5 เท่า จะเห็นว่าพฤติการณ์การรังแกที่กระทำต่อเยาวชนหลากหลายทางเพศ สร้างผลกระทบที่เกิดขึ้นได้รุนแรงกว่าที่เราคาดคิด เป็นเรื่องของความเป็น ความตายของคนๆ หนึ่งที่เดียว

การรังแกในโลกออนไลน์ถ้าหากมีการแชร์สาธารณะในวงกว้าง หรือเป็นไวรัลย่อมทำให้เกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างมากในคนที่ตกเป็นเหยื่อ เพราะความเป็นส่วนตัวของเขาจะหายไป และการรังแกนี้สามารถติดตามเหยื่อไปทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลา ผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้น คือ ผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อรู้สึก เช่น อับอาย หวาดกลัว หวาดระแวง หดหู่ รู้สึกโดดเดี่ยว เศร้าหมอง ท้อแท้ สิ้นหวัง ไร้ค่า และยังเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น นอนไม่หลับ อ่อนเพลียเรื้อรัง เจ็บป่วย ทำร้ายตัวเอง และอาจรุนแรงถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย

ส่วนผู้ที่ระรานคนอื่นทางออนไลน์ อาจจะได้ผลกระทบทางจิตใจตามมาภายหลัง เช่น เกิดความรู้สึกผิดกับสิ่งที่เคยทำกับผู้อื่น อยากลงโทษตัวเอง หรืออาจจะพลิกไปเป็นอีกด้านหนึ่ง คือ กลายเป็นคนใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นจนติดนิสัย อาจจะเป็นอาชญากรในอนาคต

9.3 บทบาทของครูและผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการรังแกทางออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับเหยื่อหรือกับผู้กระทำ จะหนักหนาสาหัสมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับรูปแบบพฤติกรรมกรรังแก และระดับความรุนแรง รวมทั้งขึ้นอยู่กับทักษะในการรับมือ และความช่วยเหลือ การสนับสนุนทางจิตใจและสังคมจากคนรอบข้าง เช่น ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และเพื่อนๆ กรมสุขภาพจิตให้คำแนะนำว่าหากพบเด็กและเยาวชนที่มีอาการเครียด ซึมเศร้า วิตกกังวล

เก็บตัว หวาดระแวง ตกใจง่าย ประสิทธิภาพในการทำงานหรือเรียนลดลง หมกมุ่นกับหน้าจอหรือข้อความในโทรศัพท์ หรือโซเชียลมีเดีย ใช้นานจนหลับหรือติ่มแอลกอฮอล์ และหากได้ยินผู้อื่นพูดถึงเรื่องที่ถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์จะมีการเครียดมากขึ้น หรือกดดันมากกว่าปกติ ให้สงสัยไว้ก่อนว่าเด็กอาจจะกำลังตกเป็นเหยื่อของการรังแกทางออนไลน์ ซึ่งจะต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยเร็ว ไม่ควรปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนที่กำลังเผชิญปัญหาต้องเผชิญปัญหาตามลำพัง ครูและผู้ปกครอง หรือพ่อแม่มีบทบาทในเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

- ทำความเข้าใจผลเสียทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเกย์ กะเทย ทอม ดี ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกในสื่อออนไลน์ เช่น ไม่กล้าเข้าสังคม การไม่มีเพื่อน ขาดที่พึ่งและผู้ให้คำปรึกษา เป็นต้น
- ทำความเข้าใจผลกระทบทางอารมณ์และความรู้สึกของเกย์ กะเทย ทอม ดี ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกในสื่อออนไลน์ เช่น ความหวาดกลัว ความอับอาย ขาดความมั่นใจในตัวเอง หัวเหว่ ซึมเศร้า เป็นต้น
- ทำความเข้าใจการทำลายคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเกย์ กะเทย ทอม ดี ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกในสื่อออนไลน์

กรณีของ ด.ช. บี (นามสมมุติ)

- บี อายุ 14 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนชายล้วน ในกรุงเทพมหานคร ครูได้พาส่งโรงพยาบาลเนื่องจาก ด.ช. บี พยายามกระโดดจากอาคารเรียนชั้น 4 เพราะเหตุถูกเพื่อนพูดจาล้อเลียนเชิงดูถูกเป็นประจำ ว่าเป็น “ไอ้เตี้ย” “อีแต๋น” ในวันที่เกิดเหตุการณ์นำส่งโรงพยาบาล ด.ช. บี ได้ทำร้ายร่างกายเพื่อนที่มาล้อเลียนตน แต่เขาสู้เพื่อนไม่ได้ จึงปีนขึ้นไปบนอาคารเรียนตั้งใจจะกระโดดลงมาเพื่อฆ่าตัวตาย ด.ช. บี บอกเล่าความคับแค้นใจที่ถูกเพื่อนล้อเลียนว่า “มันไม่ไหวแล้ว” “ต้องอยู่อย่างนี้ขอตายดีกว่า” “อยากให้มันสำนึกและจำไปจนตายว่าทำให้ผมตาย” ด.ช. บี ยังเล่าว่าเคยบอกครูเรื่องเพื่อนกลั่นแกล้งและล้อเลียนแล้ว แต่ครูบอกว่า “เค้าก็แหย่เล่นกันเป็นปกติ” หลายครั้งครูก็ทำโทษทั้งสองคน พอบอกแม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ แม่ก็บอก “ให้อดทน”

9.4 คำถามท้ายบท

- 1) ผลกระทบ 3 ลักษณะที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกรังแกในสื่อออนไลน์ มีอะไรบ้าง
- 2) ครูและผู้ปกครอง สามารถช่วยแก้ปัญหาการรังแกในสื่อออนไลน์ได้อย่างไรบ้าง

9.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

สุภาวดี เจริญวานิช. การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ : ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น. <http://tujournals.tu.ac.th/tstj/detailart.aspx?ArticleID=5899>

หน่วยที่ 10

ข้อมูลการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยของ

บุคคลหลากหลายทางเพศ

10.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

10.1.1 ตระหนักถึงการมีอยู่ของกฎหมายสากล และกฎหมายในประเทศที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพลเมืองที่เป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ

10.1.2 ตระหนักถึงกฎหมายของประเทศไทยที่คุ้มครองผู้ถูกรังแก หรือกลั่นแกล้งออนไลน์

10.2 การรังแก/ระรานออนไลน์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

หลักการยกย่องการตาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิบุคคลหลากหลายทางเพศ

กรณีการตกเป็นเป้าหมายของการระรานออนไลน์

หลักการข้อที่ 5	หลักการข้อที่ 6
สิทธิในหลักประกันของบุคคล	สิทธิในความเป็นส่วนบุคคล
มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด ย่อมมีสิทธิในความปลอดภัยและมีสิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ได้รับความปลอดภัยจากความรุนแรงและอันตรายต่อร่างกายไม่ว่ากระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ หรือบุคคล หรือกลุ่มบุคคล	มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบใด ย่อมมีสิทธิในความเป็นส่วนตัวโดยปราศจากการแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยมิชอบ รวมทั้งในครอบครัว บ้านหรือการสื่อสาร รวมไปถึงความคุ้มครองจากการถูกโจมตีเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในความเป็นส่วนตัวโดยปกติ รวมทั้งสิทธิในการที่จะเปิดเผยหรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศของตน รวมทั้งการตัดสินใจและทางเลือกเกี่ยวกับร่างกายและการมีเพศสัมพันธ์โดยยินยอมพร้อมใจหรือมีความสัมพันธ์แบบอื่นๆ กับผู้ใดก็ตาม

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกภาคีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จึงมีหน้าที่และบทบาทให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพลเมืองทุกคนไม่ให้ถูกละเมิดอย่างไม่มีข้อยกเว้นไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีตัวตนทางเพศแบบใด การรังแก หรือการระรานที่กระทำต่อคนหลากหลายทางเพศทั้งในโลกไซเบอร์และที่ไม่ใช่โลกไซเบอร์ นับเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำความรุนแรง พฤติกรรมดังกล่าวจึงเป็นประเด็นของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งในปัจจุบันนานาชาติเห็นความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ การแสดงออกซึ่งตัวตนทางเพศของบุคคลเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนสากลรับรองไว้ และได้มีการจัดทำแนวปฏิบัติตามหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ หรือ หลักการยอกยาการ์ตา (The Yogyakarta Principles) ขึ้นมาเมื่อปี 2549 เพื่อยืนยันให้รัฐภาคีปฏิบัติตามพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพลเมืองทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอัตลักษณ์ทางเพศ ให้การคุ้มครองสิทธิทางเพศ วิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศ เพราะฉะนั้นเราต้องเคารพทางเลือกในการกำหนดตัวตนทางเพศของคนทุกคน การขยายพรมแดนแห่งความรู้เรื่องเพศออกนอกกรอบคิดของระบบสองเพศ เป็นหนทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะทำให้คนในสังคมเปิดใจยอมรับกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ และเราจะสามารถยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลหลากหลายทางเพศได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบันทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อบุคคลหลากหลายทางเพศเปลี่ยนไปในทิศทางที่เป็นบวกมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตเมื่อสามถึงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ความก้าวหน้าดังกล่าวมาจากบทบาทของขบวนการเคลื่อนไหวให้มีการรับรองสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศ ที่ดำเนินการเรียกร้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีการหยิบยกเรื่องราวการถูกละเมิดสิทธิ การถูกเลือกปฏิบัติในหลายกรณีมาพูด และจัดเสวนาในเวทีสาธารณะต่างๆ ตลอดจนมีการลوبي์พรรคการเมือง และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับประเด็นที่กลุ่มหลากหลายทางเพศเรียกร้องไปผลักดันต่อในรัฐสภา ตลอดระยะเวลากว่ายี่สิบปี ประเทศไทยมีการปรับปรุงพัฒนากฎหมาย และประกาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ ดังนี้

พ.ศ. 2545 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกหนังสือรับรองว่าบุคคลรักเพศเดียวกันไม่ได้เป็นผู้มีความผิดปกติทางจิตหรือป่วยเป็นโรคแต่อย่างใด โดยอ้างอิงข้อมูลองค์การอนามัยโลก (WHO) และบัญชีจำแนกโรคระหว่างประเทศ ICD-10 ฉบับ

แก้ไข ครั้งที่ 1 เกี่ยวกับตารางการจัดกลุ่มโรค ซึ่งได้เอาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคนรักเพศเดียวกันออกจากกลุ่มคนที่มีความผิดปกติทางจิต และนับตั้งแต่วัฒนธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ให้การคุ้มครองบุคคลจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในเรื่องเพศ สภาพทางกาย และสถานะของบุคคลไว้อย่างกว้างๆ และสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการขยายความหมายคำว่าเพศให้กว้างกว่าบุคคลเพศชายและเพศหญิง เพื่อให้ครอบคลุมบุคคลที่มีการแสดงออกที่แตกต่างไปจากเพศโดยกำเนิดด้วย

พ.ศ. 2550 มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยได้เพิ่มนิยามคำว่า “กระทำความผิด” ในมาตรา 276 ให้ครอบคลุมถึง “การใช้วิธีข่มขู่หรือขู่จะเพิกถอนสิทธิของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำความผิดหรือข่มขู่เพิกถอนสิทธิของผู้อื่น” ซึ่งเป็นการคุ้มครองทั้งผู้ชายและผู้หญิงจากการถูกกระทำชำเรา เพราะความในกฎหมายฉบับเดิมคุ้มครองเฉพาะผู้หญิงที่ถูกผู้ชายกระทำเท่านั้น และเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2554 ศาลปกครองกลางพิพากษาให้กระทรวงกลาโหมเพิกถอนคำว่า “เป็นโรคจิตถาวร” ในใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกิน (สด. 43), ใบสำคัญสำหรับคนจำพวกที่ 4 (สด.5) และใบสำคัญให้รับราชการทหาร (สด.9) ของบุคคลที่ยังไม่ผ่าตัดแปลงเพศ แต่มีการเสริมหน้าอก เนื่องจากคำดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ กระทรวงกลาโหมจึงแก้ไขข้อความในพระราชบัญญัติราชการทหาร พ.ศ. 2497 เป็น “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” แทน เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวไม่อาจเข้ารับราชการทหารได้ตามที่กฎหมายกำหนดต่อไป

พ.ศ. 2558 ประกาศใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ที่มีเนื้อหาคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ กฎหมายฉบับนี้ได้คุ้มครอง “บุคคลที่มีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด” จากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันได้แก่ การแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จากการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใด และเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติทางเพศเพื่อดำเนินการระงับและป้องกันการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งการชดเชยและเยียวยาอีกด้วย

10.3 กฎหมายไทยที่เอาผิดผู้มีพฤติกรรมรังแก/ระรานผู้อื่นออนไลน์

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งออนไลน์โดยตรง แต่มีประมวลกฎหมายอยู่ 2 ฉบับ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ได้ คือ

10.3.1 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, มาตรา 328, มาตรา 393, มาตรา 397, และ มาตรา 392

ในประมวลกฎหมายอาญามีอยู่หลายมาตราซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ได้ ซึ่งประกอบด้วย กฎหมายอาญาเรื่องหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 หมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 328 และการดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 นอกจากนั้น การรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญใจ อาจมีความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายมาตรา 397 และมาตรา 392 ซึ่งได้บัญญัติให้ผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือ ความตกใจโดยการขู่เข็ญ ต้องรับโทษเช่นกัน

10.3.2 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560

มาตรา 14 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่ การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา (4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามก และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ (5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

มาตรา 16 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 2 แสนบาท...”

10.4 คำถามท้ายบท

- 1) หลักการ Yogyakarta Principles (The Yogyakarta Principles) คืออะไร มีเป้าหมายในเรื่องใด
- 2) พระราชบัญญัติใดของไทยที่ป้องกันและคุ้มครองสิทธิของคนหลากหลายทางเพศ
- 3) ผู้ที่ถูกรังแกในโลกออนไลน์สามารถใช้กฎหมายอะไรบ้างเพื่อเอาผิดกับผู้ที่มีพฤติกรรมรังแกเขาในโลกออนไลน์

10.5 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

ความรักเป็นสิทธิมนุษยชน. https://www.amnesty.or.th/files/3415/5470/0392/Freedom1703_Web.pdf

คู่มือเรื่อง Gender Equality Act B.E. 2558 – พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 <https://www.youtube.com/watch?v=ra3r5ktBGUA>

เมธี สุวรรณกิจ. 2560. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2551). หลักการ Yogyakarta Principles: ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ แนวทางสร้างหลักประกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้ก้าวไปสู่ความเสมอภาคและเคารพสิทธิทางเพศ.

หน่วยที่ 11

บทบาทของสถานศึกษาและครูในการยุติการรังแก

นักเรียนหลากหลายทางเพศ

11.1 วัตถุประสงค์

11.1.1 เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสถานศึกษาและครูในการป้องกันการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศในสื่อออนไลน์

11.1.2 เพื่อตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศในสื่อออนไลน์

11.2 แนวทางป้องกันและยุติการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศ

โรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศทั้งทางออนไลน์และไม่ใช้ทางออนไลน์ ซึ่งควรดำเนินการดังนี้

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
1. ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลาย	• การเรียนเป็นกระจกสะท้อนปัญหาอคติทางเพศ (mirror) ให้ทุกคนทบทวนคำพูดและการกระทำที่เหยียดหยามและทำร้ายคนอื่น • การเรียนคือหน้าต่างที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศ (window) เปิดโอกาสให้นักเรียนเกย์ กะเทย ทอม ดี ได้แสดงตัวตน • การสร้างความเข้าใจว่าในกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้นฐานะ ช่างวัย และวัฒนธรรม

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
	• สถานศึกษาควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการไม่แบ่งแยกกีดกันและยุติการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหลากหลายทางเพศ ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นนักเรียน ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา
2. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เป็นมิตรต่อความหลากหลาย	• การส่งเสริมให้ห้องเรียนและสถานศึกษาเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับคนทุกกลุ่ม • การส่งเสริมให้นักเรียนเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกัน • สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ในห้องเรียนและสถานศึกษา • เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศได้แลกเปลี่ยนพูดคุยประสบการณ์ชีวิตและความรู้สึกของตัวเอง • ส่งเสริมให้นักเรียนเกย์ กะเทย ทอม ดี มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตัวเอง • ทำให้ทุกคนตระหนักรู้ถึงการมีอยู่ของนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ในห้องเรียนและสถานศึกษา • ยอมรับการเปิดเผยและแสดงตัวตนของนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี • ห้องเรียนและสถานศึกษาควรสร้างสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการยอมรับและการมีอยู่ของคนหลากหลายทางเพศ เช่น แก้วสีรุ้ง ฝานั่งสีรุ้ง • ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มทำงานในสถานศึกษาเพื่อเป็นที่ปรึกษาและรับฟังปัญหาของกลุ่มนักเรียนเกย์ กะเทย ทอม ดี

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
3. มีนโยบายและมาตรการเพื่อยุติคำพูดและพฤติกรรมดูหมิ่นเหยียดหยามบนฐานความแตกต่างทางเพศภาวะและเพศวิถี	• การให้กำลังใจและมิตรภาพแก่นักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งจากคำพูดและพฤติกรรมที่ดูหมิ่นเหยียดหยามทางเพศ • การระงับและยุติการใช้คำพูดและพฤติกรรมที่ดูหมิ่นเหยียดหยามอย่างทันทีทันใด • ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันสอดส่องตรวจตราผู้ที่ใช้คำพูดและแสดงพฤติกรรมดูหมิ่นเหยียดหยามทางเพศ • ผู้บริหารควรสร้างนโยบายและมาตรการควบคุมและจัดการดูหมิ่นเหยียดหยามทางเพศในสถานศึกษา • สร้างและสนับสนุนให้มีช่องทางสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อรายงานปัญหาการรังแกและดูหมิ่นเหยียดหยามนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี เช่น ไลน์ โทรศัพท์สายด่วน อีเมล เฟสบุ๊ก เป็นต้น • จัดให้มีหน่วยหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงเพื่อรับแจ้งปัญหาและให้คำปรึกษาสำหรับนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี • จัดให้มีระบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทในการให้กำลังใจและยุติปัญหาการรังแกและเหยียดหยามทางเพศ • ในระบบข้อมูลเกี่ยวกับการรายงานปัญหาการรังแกและเหยียดหยามทางเพศในสถานศึกษาควรเป็นเรื่องลับที่ไม่เปิดเผยชื่อผู้ที่เป็นคู่กรณีหรือทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดความเสียหายหรือเสียชื่อเสียง

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
4. ส่งเสริมให้มีการใช้คำศัพท์ที่เรียกบุคคลหลากหลายทางเพศอย่างเคารพในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง	- กำหนดแนวทางและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียกชื่อ การใช้คำ การใช้สรรพนาม ที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับบุคคลหลากหลายทางเพศ และอย่างเชื่อมโยงกับนโยบายต่อต้านการรังแกบุคคลหลากหลายทางเพศของโรงเรียน - เมื่อมีการใช้คำเรียกชื่อในเชิงลบเกิดขึ้นในห้องเรียนหรือในสื่อสังคมออนไลน์ ให้ครูชี้แจงและเรียกนักเรียนที่ใช้คำเหล่านั้นมารับทราบและทำความเข้าใจอย่างทันที - ครูไม่ควรตอกย้ำหรือขึ้นการติตราเกี่ยวกับเพศวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศของผู้เรียน - หลีกเลี่ยงคำศัพท์และคำเรียกในเชิงลบที่กระทบต่อผู้ที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ไบเซ็กชวล - ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนทุกคนในชั้นเรียน โดยหยุดการใช้คำเชิงลบที่ทำให้เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยามทางเพศ
5. เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมของคนหลากหลายทางเพศ	- มีความเข้าใจว่ากลุ่มคนหลากหลายทางเพศนั้นมีความแตกต่างทางชนชั้น ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และชาติพันธุ์ - ส่งเสริมให้เรียนรู้สังคมวัฒนธรรมของบุคคลหลากหลายทางเพศผ่านคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องต่างๆ - การแสดงอัตลักษณ์ของเกย์ กะเทย ทอม ดี มีความแตกต่างกัน บางอัตลักษณ์อาจเห็นได้ชัดเจน เช่น กะเทย และทอม บางอัตลักษณ์อาจแสดงออกไม่ชัดเจน เช่น เกย์ เลสเบียน

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
	• สังคมของคนหลากหลายทางเพศมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง เช่นสังคมเกย์จะแตกต่างจากสังคมกะเทย • นักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี อาจแสดงความรักและความสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา หรือต่างสถาบันได้
6. การปรับมุมมองและวิธีคิดของครูผู้สอนเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ	• ครูควรมีความเข้าใจว่านักเรียนเกย์ กะเทย ทอม ดี บางคน อาจแสดงออกกับเพื่อน แต่ไม่แสดงออกกับพ่อแม่และครอบครัว ครูจึงควรทำความเข้าใจนักเรียนพร้อมๆ กับป้องกันมิให้พ่อแม่และครอบครัวแสดงความรังเกียจหรือปฏิเสธลูกของตน • ครูไม่ควรถามหรือบังคับให้นักเรียนสารภาพว่าพวกเขาเป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี แต่ควรแสดงการยอมรับและให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยในการเปิดเผยตัวตนทางเพศ • ครูควรทำความเข้าใจลักษณะและพื้นฐานทางครอบครัวที่ต่างกันของนักเรียน เพื่อเรียนรู้และหาแนวทางปกป้องดูแลนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศในแต่ละกรณี เช่น ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว ครอบครัวที่รับเด็กเป็นลูกบุญธรรม ครอบครัวที่มีพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยง ครอบครัวที่ปู่ย่าตายายเป็นผู้เลี้ยงเด็ก เป็นต้น • ครูควรยอมรับและเข้าใจรูปแบบความรักและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ในสถานศึกษา และควรให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนกลุ่มนี้

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
	ครูที่เป็นคนหลากหลายทางเพศที่เปิดเผยตัวควรมีบทบาทนำและเป็นตัวอย่างในการจัดปัญหาการรังแกและดูหมิ่นเหยียดหยามนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ในสถานศึกษา
7. คำนี้ถึงความความต้องการของบุคคลหลากหลายทางเพศเฉพาะกลุ่ม	- กะเทย ทอม และคนข้ามเพศ คือกลุ่มที่เปราะบางและมักจะถูกรังแกมากกว่ากลุ่มอื่นๆ - นักเรียนที่เป็นกะเทยหรือทอม มักจะตั้งชื่อตัวเองใหม่ให้เหมาะสมกับเพศภาวะที่พวกเขาเลือก - ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับชื่อเรียกที่นักเรียนกะเทยและทอมใช้เรียกตัวเอง - สถานศึกษาควรเลือกใช้ชื่อที่นักเรียนกะเทยและทอมใช้เรียกตัวเอง - ครูและสถานศึกษาควรยอมรับการแต่งกายตามเพศภาวะที่นักเรียนเลือกตามที่เขาพึงพอใจ - ควรส่งเสริมให้นักเรียนเกย์ กะเทย ทอม ดี สร้างกลุ่มและกิจกรรมที่พวกเขาเลือกทำตามความถนัดและความสนใจ - ไม่ควรบังคับให้นักเรียนกะเทยเล่นกีฬาประเภทเดียวกับผู้ชาย และนักเรียนทอมทำกิจกรรมในรูปแบบเดียวกับผู้หญิง - ควรจัดให้มีห้องน้ำหรือห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าสำหรับกลุ่มนักเรียนกะเทยและทอม หรือคนข้ามเพศในสถานศึกษา
8. ทำงานร่วมกับพ่อแม่/ผู้ปกครองของนักเรียน	ครูและสถานศึกษาควรร่วมมือกับพ่อแม่ของนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ในการปรับทัศนคติและส่งเสริมการยอมรับเพศภาวะและเพศวิถีของลูก

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
	• สถานศึกษาควรทำความเข้าใจกับพ่อแม่และผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและยุติการดูหมิ่นเหยียดหยามนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี • สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือให้พ่อแม่และผู้ปกครองได้เข้าใจเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางเพศ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี
9. พุดคุยทำความเข้าใจเรื่องการรังแกบุคคลอื่นในวิชาต่างๆ	• ครูควรหยิบยกปัญหาและประสบการณ์ของการกลั่นแกล้งรังแกนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี มาพูดคุยและอภิปรายในชั้นเรียน • โรงเรียนควรมีวิชาที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการลดอคติและยุติการกลั่นแกล้งรังแกนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี ไว้ในวิชาต่อไปนี้ ทักษะชีวิต หรือประสบการณ์ชีวิต เพศศึกษา สุขศึกษา พลศึกษา กิจกรรมศิลปะ ดนตรี และกิจกรรมสันติภาพ รวมทั้งวิชาสังคมศึกษาที่เน้นสอนเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเป็นพลเมือง • ครูควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศ • โรงเรียนควรร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิของคนหลากหลายทางเพศ • ครูควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกนักเรียนที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี

ประเด็น	รายละเอียดของเนื้อหา
	• โรงเรียนควรจัดทำป้าย แผ่นพับ โปสเตอร์ ที่สื่อให้เห็นปัญหาของการกลั่นแกล้งรังแก และการปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแก • ครูควรแสดงเจตนาปรารถนาดีต่อนักเรียนทุกคนว่า จะไม่มีการกลั่นแกล้งรังแก การล้อเลียนเสียดสี หรือการสร้าง ความเกลียดชังเกิดขึ้นในโรงเรียน
10. สร้างวัฒนธรรมการใช้โซเชียลมีเดียอย่างสร้างสรรค์	• สร้างจิตสำนึกในการใช้โซเชียลมีเดียในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าเป็นอาวุธในการทำลายคู่ขัดแย้ง มีการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ลดคุณค่าของผู้อื่นลงเพื่อความสนุกสนาน หรือความสนใจ • ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมที่เข้าข่ายการรังแกไม่ว่าจะเป็นการรังแกทางออนไลน์หรือนอกออนไลน์

11.3 การประเมินนโยบายความหลากหลายในโรงเรียน (diversity policies in schools)

รายการตรวจสอบ (Checklist) ในตารางข้างล่าง สามารถนำไปใช้เพื่อการประเมินและตรวจสอบว่าโรงเรียนมีนโยบายที่โอบอ้อมความหลากหลายของเด็กนักเรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษาที่เราเรียนหรือทำงานอยู่หรือไม่

รายการตรวจสอบ	คำอธิบาย
1. วิสัยทัศน์ของโรงเรียน (School vision)	โรงเรียนมีวิสัยทัศน์เรื่องความหลากหลาย และการไม่เลือกปฏิบัติ และบุคลากรในโรงเรียนมีความตระหนักและสนับสนุนเรื่องเหล่านี้

รายการตรวจสอบ	คำอธิบาย
2. วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง รังแกคนหลากหลายทางเพศ (A shared vision on bullying and homophobic bullying)	โรงเรียนมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับวิธีการป้องกัน และหยุดพฤติกรรมเชิงลบ หยุดการล่วง ละเมิดและการกลั่นแกล้งรังแกทุกรูปแบบ และเจ้าหน้าที่ที่มีความตระหนักและส่งเสริม ให้มีการป้องกันปัญหาเหล่านี้
3. การสอนเรื่องเพศสภาพ (Education about gender)	โรงเรียนเสนอบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติ ต่อคนทุกเพศอย่างเท่าเทียมกัน และส่งเสริมให้เปิดกว้างในการแสดงตัวตนทางเพศ
4. การสอนเรื่องอคติและการ เหยียดหยาม (Education about discrimination)	ในชั้นเรียนมีการสอนให้นักเรียนเข้าใจ ปัญหาอคติและการเหยียดหยามทางเพศ และแนะนำให้นักเรียนรู้จักการป้องกันมิให้ เกิดปัญหาดังกล่าว
5. การเก็บข้อมูลพฤติกรรมเชิงลบ (Correct negative behaviour immediately)	ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนมีการแก้ไข พฤติกรรมเชิงลบของนักเรียน และตักเตือน ให้นักเรียนเข้าใจถึงผลเสียของพฤติกรรม เหล่านั้นอย่างทันที
6. การไม่ยอมรับการรังแกเกย์เลสเบียน (Explicit denouncement of homophobia)	โรงเรียนชี้แจงอย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมเชิง ลบเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้เรียนหรือครูเลือกปฏิบัติ กลั่นแกล้ง และเหยียดหยามบุคคลที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี
7. การบริการให้คำปรึกษาปัญหา อคติทางเพศ (Counsellors deal with issues)	โรงเรียนมีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงที่สามารถ เข้าหาได้เมื่อผู้เรียนมีปัญหา ผู้เรียนที่เป็น เกย์ กะเทย เลสเบียน ไบเซ็กชวล คนข้าม เพศ ชาย และหญิง สามารถเรียนรู้เพื่อที่จะ แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อกัน

รายการตรวจสอบ	คำอธิบาย
8. นโยบายที่เป็นระบบ (Systematic policy)	ฝ่ายบริหารของโรงเรียนพัฒนานโยบายที่มีคุณภาพซึ่งสร้างความตระหนักให้เกิดกับครู นักเรียน ในการป้องกันและหยุดพฤติกรรมเชิงลบ และการเห็นคุณค่าของความหลากหลายของมนุษย์ รวมทั้งมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน
9. การสนับสนุนผู้เรียน (Support for learners)	โรงเรียนมีการยอมรับและสนับสนุนนักเรียน และครูที่เปิดเผยตัวตนทางเพศ ให้เขาสามารถดำรงชีวิตและทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างสะดวก ปลอดภัย และไม่มีอุปสรรค
10. การสนับสนุนความคิดริเริ่มในการพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น (Support for school-improving initiatives)	ฝ่ายบริหารของโรงเรียนให้ความสำคัญกับข้อเสนอของผู้เรียนหรือเจ้าหน้าที่อย่างจริงจังและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มชมรม และพันธมิตรที่คนทุกเพศอยู่ร่วมกันได้

11.4 คุณสมบัติของครูที่ดีในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ

ครู อาจารย์ และบุคลากรด้านการศึกษา ควรมีความรู้ ทักษะการวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลงานตัวเอง ที่เอื้อต่อการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเราอาจจะประเมินคุณสมบัติด้านนี้ของครู อาจารย์ และบุคลากรด้านการศึกษาได้ใน 3 ระดับ และสามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาทั่วประเทศ ดังนี้

ระดับเริ่มต้น (Beginner)	
ความรู้	มีความเข้าใจความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเพศภาวะและเพศวิถี
ทัศนคติ	ตระหนักว่าตนเองมีความอดกลั้นต่อความหลากหลายทางเพศ

การวางแผน	สามารถเลือกแผนงานที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศได้
การปฏิบัติจริง	สามารถดำเนินงานตามแผนเรื่องความเท่าเทียมทางเพศได้อย่างลุล่วง
การประเมินผล	มีความเข้าใจว่าอะไรคือผลสำเร็จและความท้าทายในการทำงานเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ

ระดับกลาง (Advanced)	
ความรู้	มีความรู้เรื่องเพศภาวะและเพศวิถีที่สัมพันธ์กับบริบทสังคม
ทัศนคติ	มีการตระหนักรู้ถึงอิทธิพลของบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ (ชายคู่หญิง)
การวางแผน	สามารถเลือกแผนงานที่เหมาะสมจากแผนงานที่มีอยู่อย่างหลากหลาย
การปฏิบัติจริง	สามารถคิดและสร้างแผนงานของตนเองได้
การประเมินผล	มีความเข้าใจผลลัพธ์เชิงลบที่เกิดขึ้นในการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ

ระดับสูง (Expert)	
ความรู้	มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ความรู้เรื่องเพศภาวะและเพศวิถีที่ซับซ้อน
ทัศนคติ	มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้เรื่องเพศ
การวางแผน	สามารถพัฒนาวิธีการทำงานแบบใหม่ๆ และก้าวหน้ากว่าเดิมได้

การปฏิบัติจริง	สามารถปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของตนเอง และช่วยพัฒนาผู้อื่นให้มีความรู้และ ความสามารถมากขึ้นในการในการสร้าง ความเท่าเทียมทางเพศ
การประเมินผล	สามารถวิเคราะห์ผลกระทบจากการ ทำงานในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศที่ เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

11.5 คำถามท้ายบท

- 1) ให้ยกตัวอย่างแนวทางป้องกันและยุติการรังแกนักเรียนหลากหลายทางเพศ
- 2) ให้ยกตัวอย่างคุณสมบัติของครูที่ดีในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ

11.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาการถูกรังแกของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย.

<http://psychiatry.or.th/JOURNAL/60-4/03%20Tidarat.pdf>

หน่วยที่ 12

การรับมือพฤติกรรมรังแกทางออนไลน์อย่างเหมาะสม

12.1 วัตถุประสงค์

12.1.1 เพื่อให้ครูตระหนักถึงบทบาทในการสอนให้นักเรียนใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และไม่รังแกผู้อื่น

12.1.2 เพื่อให้ครูมีแนวคิดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนเคารพความแตกต่างหลากหลาย

12.2 การสอนให้นักเรียนรู้จักป้องกัน รับมือ และไม่ทำพฤติกรรมรังแกบุคคลอื่นทางออนไลน์

คุณครูควรสอนให้นักเรียนมีทักษะที่เหมาะสมในการป้องกัน และไม่ทำพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางออนไลน์ เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ตกเป็นเป้าหมายของการการระรานกลั่นแกล้งออนไลน์ ก็ให้สามารถรับมือได้ดี โดยมีข้อแนะนำแก่คุณครูให้สอนสิ่งต่อไปนี้แก่นักเรียน

1) ควรสอนนักเรียนให้ระมัดระวังในการรับเพื่อนใหม่ และการพูดคุยกับเพื่อนทางสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ไม่ให้การบอกไม่ให้โพสต์ข้อมูลหรือภาพส่วนตัวมากเกินไป

2) ควรสอนให้นักเรียนรู้จักการตั้งค่าความปลอดภัยในการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ใน Facebook สามารถตั้งค่าได้ว่าจะให้ใครมาโพสต์อะไรบนพื้นที่ของเรา หรือจะให้ใครเห็นโพสต์ของเราได้บ้าง

3) ควรสอนทักษะรู้เท่าทันสื่อเพื่อให้นักเรียนเลือกเชื่อและเลือกแชร์ข่าวสารข้อมูลที่ได้รับมา ต้องเตือนให้ลูกคิดเสียก่อนว่าหากไม่ใช่เรื่องจริงแล้วส่งต่อกันไปจะเป็นการให้ร้ายหรือซ้ำเติมผู้ตกเป็นเหยื่อการรังแกทางออนไลน์หรือไม่

4) สอนให้นักเรียนรู้ว่าเขาคือคนที่เข้มแข็งและมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็น

5) สอนให้นักเรียนอยู่ห่างกลุ่มคนที่ชอบใช้คำพูดล้อเลียนเสียดสี

- 6) สอนให้นักเรียนอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่เป็นมิตร ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือ
- 7) สอนให้นักเรียนรีบแจ้งครูหรือผู้ปกครองให้ทราบถึงพฤติกรรมของคนที่ชอบล้อเลียนและกลั่นแกล้ง
- 8) บอกให้นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งรังแกรีบแจ้งครูให้ทราบโดยเร็ว ไม่ควรนิ่งดูตาย หรือเข้าไปช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก
- 9) บอกให้นักเรียนหยุดส่งต่อข้อความ ภาพ หรือสัญลักษณ์ในสื่อออนไลน์ที่สร้างความเสียหายและความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

12.3 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภายในโรงเรียน

ครูควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมที่ประกอบด้วยนักเรียนทุกเพศสภาพเข้าร่วมทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กลุ่มเพื่อช่วยเพื่อน กลุ่มให้กำลังใจ เพื่อ

ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และลดช่องว่างของความแตกต่างทางเพศ โดยให้มีกิจกรรมหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน เช่น วาดภาพ ร้องเพลง เต้นรำ งานฝีมือ กีฬา สันทนาการ ถ่ายภาพ เป็นต้น โดยให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือและสื่อกลางสำหรับการเรียนรู้ความหลากหลายทางเพศของเพื่อน พยายามทำให้สมาชิกในกลุ่มปรับความคิดและทัศนคติ โดยมีเป้าหมาย 4 ประการ คือ

- 1) ให้ความเคารพและให้เกียรติผู้อื่น
- 2) ยอมรับเพศสภาพและเพศวิถีของผู้อื่น
- 3) มีความอดทนและยืดหยุ่นต่อความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์
- 4) สร้างมิตรภาพและความเป็นเพื่อนต่อผู้อื่น

12.4 เทคนิคการพัฒนาสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เคารพความหลากหลายทางเพศ

- 1) กำหนดแนวทางและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียกชื่อ การใช้คำ การใช้สรรพนามที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับผู้ที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี โบเซ็กชวล และเชื่อมโยงกับนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งรังแกที่มีอยู่
- 2) เมื่อมีการใช้คำเรียกชื่อในเชิงลบเกิดขึ้นในห้องเรียน หรือในสื่อสังคมออนไลน์ ให้ครูชี้แจงและเรียกนักเรียนที่ใช้คำเหล่านั้นมารับทราบอย่างทันที
- 3) ครูไม่ควรตอกย้ำหรือขึ้นานการตีตราเกี่ยวกับเพศวิถีหรืออัตลักษณ์ทางเพศของผู้เรียน
- 4) หลีกเลี่ยงคำศัพท์และคำเรียกในเชิงลบที่กระทบต่อผู้ที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี โบเซ็กชวล
- 5) ครูควรเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนทุกคนในชั้นเรียน

12.5 คำถามท้ายบท

- 1) การสอนให้นักเรียนรู้จักป้องกัน รับมือ และไม่ทำพฤติกรรมรังแกบุคคลอื่นทางออนไลน์ มีแนวทางอะไรบ้าง จงยกตัวอย่างให้เห็น
- 2) เป้าหมายของส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ภายในโรงเรียน มีอะไรบ้าง

12.6 เอกสารอ่านเพิ่มเติม

ดูคลิปวิดีโอ “วิธีจัดการ Cyberbullying การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์” | iT24Hrs
<https://www.youtube.com/watch?v=hn6UelH9cKc>”

มหาวิทยาลัยมหิดล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม